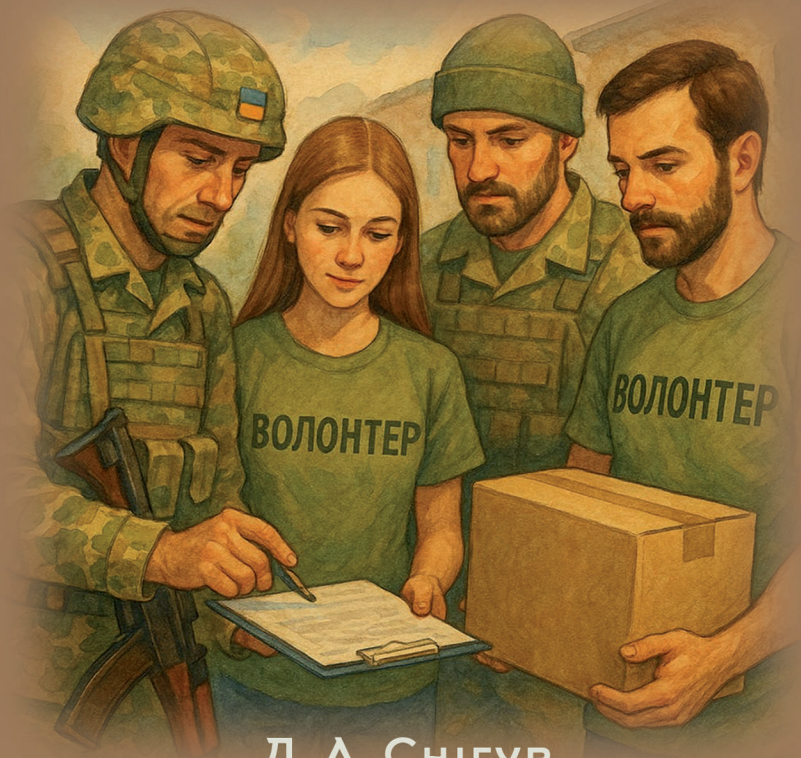

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Л. А. Снігур

**ВЗАЄМОДІЯ БЕЗПЕКОВИХ
І ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ
ІЗ ВОЛОНТЕРСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Навчальний посібник

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Л. А. СНІГУР

**ВЗАЄМОДІЯ БЕЗПЕКОВИХ
І ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ
ІЗ ВОЛОНТЕРСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

Навчальний посібник

Київ
2025

Рецензенти:

О. В. Гогоренко, доктор філологічних наук, доцент;
Л. Ф. Компанцева, доктор філологічних наук, професор;
Ю. А. Лапутіна, кандидат психологічних наук

*Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою
Національної академії СБ України
(протокол № 2 від 4 квітня 2025 р.)*

Снігур Л. А.

С53 Взаємодія безпекових і державних інституцій із волонтерськими організаціями як інструмент забезпечення безпеки держави : навчальний посібник. Київ : НА СБУ, 2025. 84 с.

У посібнику розкрито теоретичний матеріал із питань історії волонтерського руху, міжнародних аспектів формування та розвитку волонтерства, порівнюється функціонування волонтерства в демократичній і тоталітарній країнах тощо. Навчальна книга містить глосарій, завдання для аудиторної та самостійної роботи, контрольні питання для самоперевірки знань і додатки з документами щодо організації волонтерської діяльності.

Посібник відповідає змісту навчальної дисципліни «Зв'язки з громадськістю в умовах воєнної агресії» та розрахований на здобувачів вищої освіти.

УДК 351.861:364-322

© Національна академія
Служби безпеки України, 2025
© Снігур Л. А., 2025

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1	
ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ТА ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ	6
1.1 Міжнародні аспекти формування та розвитку волонтерства	8
1.2 Походження лексичної одиниці <i>волонтер</i> : лінгвокультурологічний аспект	12
РОЗДІЛ 2	
СВІТОВИЙ ДОСВІД ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ	26
2.1 Волонтерство як засіб контролю над громадянським суспільством у рф	26
2.2 Основи взаємодії інституцій сектору безпеки і оборони з громадянським суспільством.....	30
2.3 Розвиток волонтерства в Україні як складова побудови стійкості суспільства в умовах кризи	33
2.4 Гендерний вимір волонтерства під час російсько-української війни. Співпраця жіночих волонтерських організацій із сектором безпеки і оборони	43
2.5 Сучасні виклики волонтерському руху: дискредитація та маргіналізація.....	47
Контрольні питання для самоперевірки знань.....	52
Завдання для аудиторної та самостійної роботи.....	53
Рекомендована література.....	71
ГЛОСАРІЙ	74
ДОДАТКИ.....	77
Додаток А <i>The Universal Declaration on Volunteering</i> (<i>Загальна декларація волонтерської діяльності</i>)	77
Додаток Б <i>Положення про Уповноваженого</i> <i>Президента України з питань волонтерської діяльності</i>	81

ПЕРЕДМОВА

Громадянське суспільство у сучасному світі є невід’ємним складником для забезпечення функціонування демократичних інституцій, стабільності політичної та соціально-економічної системи будь-якої країни. Воно робить вагомий внесок у розвиток надійної та збалансованої державної політики. Сьогодні люди різного віку в усьому світі беруть участь у волонтерській і громадській діяльності з різними цілями, з-поміж яких виокремлюємо такі: сприяння викоріненню бідності, покращання системи охорони здоров’я та освіти, забезпечення доступу до питної води й належних санітарних умов, розв’язання екологічних проблем і зміни клімату, допомога безпритульним тваринам, зменшення ризиків стихійних лих, боротьба із соціальною ізоляцією та насильницькими конфліктами, підтримка постраждалих від збройних конфліктів. Успішна співпраця між органами влади, безпековими інституціями та громадськими й волонтерськими організаціями є важливим складником створення сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства та протидії збройній агресії РФ в Україні.

Розвиток інформаційних технологій, підвищення швидкості поширення інформації, розширення ролі соціальних мереж у суспільно-політичному житті, переосмислення ролі споживача інформації – фактори, що зумовлюють формування нових підходів до взаємодії громадськості та безпекових інституцій в інформаційному просторі, проведення постійного моніторингу та завчасне реагування на чутливі для суспільства питання. Взаємодія між громадянським суспільством та інституціями сектору безпеки і оборони є ознакою розвинутого громадського сектору в країні. Залучення державними й безпековими інституціями волонтерів і громадських активістів до обговорення та вирішення питань є не тільки ознакою існування демократичного контролю з боку інститутів громадянського суспільства, але й інструментом підвищення рівня довіри суспільства до цих

інституцій, формування національної стійкості, що визначено Президентом України як одне з пріоритетних завдань для перемоги над агресором¹. Взаємодія безпекових, оборонних і державних інституцій із громадськістю, зокрема волонтерами, – одне з пріоритетних завдань зв'язків із громадськістю як виміру стратегічних комунікацій в умовах війни.

У навчальному посібнику розглянуто теоретичні питання щодо історичного розвитку волонтерства й виникнення поняття *волонтер*, його наповнення в різних лінгвокультурах: американській, німецькій, українській тощо. Особливу увагу приділено сучасному стану волонтерства та його ролі у кризових ситуаціях, взаємодії інституцій сектору безпеки і оборони з громадянським суспільством.

Для закріплення теоретичного матеріалу подано контрольні питання для самоперевірки знань і практичні завдання, які передбачають проведення аналізу та розроблення власного комунікативного продукту й можуть використовуватися як під час аудиторної, так і самостійної роботи.

Навчальна книга також містить глосарій і додатки з документами щодо організації волонтерської діяльності.

Посібник розроблений відповідно до змісту навчальної дисципліни «Зв'язки з громадськістю в умовах воєнної агресії». Опанувавши теоретичний матеріал, здобувачі вищої освіти набудуть практичних умінь і навичок у сфері взаємодії з волонтерськими організаціями як напряду зв'язків із громадськістю.

¹ План внутрішньої стійкості України. URL: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/u-verhovnij-radi-prezident-prezentuvav-plan-vnutrishnoyi-stijkosti-ukrayini> (дата звернення: 04.03.2025).

РОЗДІЛ 1

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ТА ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ

Волонтерський рух став важливим складником соціальної структури сучасного суспільства. Він відіграє ключову роль у стимулюванні змін на різних рівнях – від локальних до глобальних. Волонтери допомагають реагувати на актуальні соціальні виклики, надаючи підтримку у сферах, де державні та приватні інститути не завжди можуть забезпечити належний рівень допомоги. В умовах швидких соціальних, економічних та екологічних змін волонтерська діяльність набуває нових форм і стає важливим інструментом для налагодження соціальної згуртованості та взаємодопомоги. Волонтерство не тільки сприяє розв'язанню конкретних проблем, але й виробленню активної громадянської позиції, формуючи нові моделі взаємин у суспільстві. Тому вивчення цього феномена є необхідним для кращого розуміння його потенціалу та впливу на розвиток громадянських ініціатив і соціальних змін.

Волонтерство, і відповідно волонтерський дискурс, формувалися в різних країнах під час кризових ситуацій і є інструментами реагування суспільства на соціальні виклики. *Дискурс волонтерства – це соціальна практика, що базується на принципах цілісності, відкритості, залученості громадян і громадських об'єднань (адресантів) у вирішення соціальних питань, зокрема наданні допомоги на безоплатній основі тим, хто її потребує (адресатам, бенефіціарам).*

У дискурсі волонтерства позиціоновано чотири значеннєвих компоненти: 1) *альтруїстична діяльність* – діяльність не передбачає вигоди і є безоплатною або отримана компенсація

повинна бути меншою за ринкову вартість роботи; 2) *добровільність* – волонтер самотійно, виходячи із власних переконань, інтересів і можливостей, вирішує, у якій діяльності брати участь; 3) *громадська цінність* – діяльність волонтерів сприяє зміцненню соціальної єдності, підвищенню рівня громадської свідомості та моральних цінностей у суспільстві; 4) *соціальна активність* – волонтери беруть участь у розв'язанні соціальних проблем, підтримують різні нужденні категорії населення, сприяють розвитку громадянського суспільства. Саме ці значеннєві компоненти відрізняють концепт *ВОЛОНТЕРСТВО* від концепту *ОПЛАЧУВАНА РОБОТА*.

Волонтер(ка) – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги².

Позиціювання у соціальному дискурсі концептів ВОЛОНТЕР(КА), ВОЛОНТЕРСТВО є маркером сформованого інституту громадянського суспільства, що базується на принципах цілісності, відкритості, залученості у свою структуру громадян і громадських об'єднань для вирішення соціальних питань. Волонтерський дискурс як тип соціальної поведінки, що передбачає взаємодію волонтерів і бенефіціарів, набуває національних та інтернаціональних виявів; є культурно зумовленим та реалізується в межах легітимних норм і правил волонтерської діяльності країн.

² Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17?find=1&text=%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80#Text> (дата звернення: 04.03.2025).

1.1 Міжнародні аспекти формування та розвитку волонтерства

Одним із перших міжнародних документів щодо питань волонтерства, прийнятих Генеральною Асамблеєю ООН, була резолюція 2460 (XXIII \UNGA Resolution 2460)³ в 1968 р. про розвиток кадрового потенціалу, у якій зафіксовано звернення до економічної і соціальної ради щодо вивчення доцільності створення міжнародного корпусу волонтерів та надання рекомендацій із цього питання.

За результатами роботи ради і наданих висновків у 1970 р. була прийнята резолюція 2569\UNGA Resolution 2659⁴ про заснування міжнародного корпусу волонтерів, у якій визначена доцільність створення такого корпусу й підкреслена важливість залучення молоді до участі в економічному й соціальному житті для розбудови кращого суспільства. У документі зазначено, що створений міжнародний корпус волонтерів може зробити істотний внесок у розвиток суспільства, забезпечуючи додаткове джерело кваліфікованої робочої сили, за умов наявності певної кваліфікації волонтерів для країн-реципієнтів, зокрема й для передавання навичок, а також планування та керування роботою волонтерів. У резолюції вказано, що волонтерів не відправляють у країну без чіткого запиту і схвалення відповідних урядів країн-реципієнтів. Запропоновано призначити адміністратора і координатора з програми «Волонтери ООН». Відповідно до цієї програми вони сприятимуть набору, відбору, переміщенню

³ UNGA Resolution 2460: Feasibility of creating an international corps of volunteers for development. URL: <https://www.unv.org/publications/unga-resolution-2460-xxiii-feasibility-creating-international-corps-volunteers> (дата звернення: 04.03.2025).

⁴ UNGA Resolution 2659: Establishment of United Nations Volunteers. URL: <https://www.unv.org/publications/unga-resolution-2659-establishment-united-nations-volunteers> (дата звернення: 04.03.2025).

та адміністративному управлінню діяльністю волонтерів Організації Об'єднаних Націй у межах її системи у співпраці з відповідними установами ООН та з організаціями, що займаються національною і міжнародною волонтерською службою, а також, за потреби, з відповідними молодіжними організаціями. Резолюція пропонує урядам держав-членів Організації Об'єднаних Націй або членам спеціалізованих установ, міжнародним неурядовим організаціям і приватним особам робити внески до спеціального добровільного фонду для підтримки діяльності добровольців ООН.

Подальші резолюції присвячені визначенню ролі молоді у волонтерському русі, розробленню програм дій, координації між організаціями для досягнення мети та звітування щодо реалізації програм із міжнародного волонтерства (2810/1972)⁵. У резолюціях 38/173⁶ (1983) «Про програму міжнародного корпусу волонтерів» визначається внесок ООН у розвиток і підтримку волонтерства, яке є не тільки ефективним інструментом програм багатостороннього співробітництва з країнами, що розвиваються, але й важливим компонентом будь-якої стратегії, спрямованої на розв'язання соціальних проблем і підтримку у кризових ситуаціях, зокрема щодо сталого розвитку, скорочення бідності, охорони здоров'я, запобігання та ліквідації наслідків стихійних лих і соціальної інтеграції, подолання соціальної ізоляції та дискримінації. У документах підкреслено важливість рекрутингу волонтерів, особливо молоді, саме в країнах, що розвиваються, запропоновано стратегію підтримки волонтерства, яку рекомендовано імплементувати як на рівні урядів країн, так і ООН (див. рис. 1.1).

⁵ UNGA Resolution 2810: United Nations Volunteers Program. URL: <https://www.unv.org/publications/unga-resolution-2810xxvi-united-nations-volunteers-programme> (дата звернення: 04.03.2025).

⁶ UNGA Resolution 38/173: United Nations Volunteers programme. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/38/173> (дата звернення: 04.03.2025).

Рисунок 1.1 – Емблема волонтерів ООН

5 грудня 1985 р. Генеральна Асамблея ООН запропонувала урядам країн світу щорічно у цей день відзначати Міжнародний день волонтера. ООН закликала держави вживати заходів задля підвищення поінформованості щодо важливості волонтерської діяльності, спонукаючи ще більше людей в усіх сферах приєднуватися до цього руху як на батьківщині, так і за кордоном. Прийнято низку нормативних документів, що визначають сутність, основні принципи та стандарти волонтерської діяльності. Так, Загальна декларація волонтерської діяльності визначає функції цієї діяльності:

- пропаганда гуманізму, справедливості, солідарності як на національному, так і глобальному рівнях;
- визначення проблем у різних соціальних сферах з урахуванням потреб цільових аудиторій;
- розвиток громадян шляхом отримання ними нових знань, умінь, навичок;
- розквіт творчого потенціалу громадян різного віку;
- участь громадян у забезпеченні суспільного добробуту;
- орієнтація на популяризацію здорового способу життя, формування сімейних цінностей, здорової нації (додаток А).

Загальна декларація волонтерської діяльності підтримує право на волонтерську діяльність для всіх чоловіків, жінок і дітей, незалежно від їхніх раси, віросповідання, фізичних особливостей, соціального й матеріального становища; наголошує,

що волонтерство підсилює такі суспільні тренди як спільність, піклування, служіння, відповідальність, навчання та розвиток.

Важливу роль волонтерства в реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 р. та Цілей сталого розвитку закріплено в резолюціях Генеральної Асамблеї ООН, таких як: «Формат і організаційні аспекти політичного форуму високого рівня зі сталого розвитку» (A/RES/67/290)⁷, «Інтеграція волонтерства в забезпечення миру і розвитку: план дій на наступне десятиліття і на подальшу перспективу» (A/RES/70/129)⁸, «Волонтерство в інтересах реалізації Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року» (A/RES/73/140)⁹. Ці резолюції – маркер потужної ролі волонтерства в розбудові сучасного суспільства (див. рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Резолюції ООН щодо волонтерства на сайті ООН

⁷ Resolution 67/290: Format and organizational aspects of the high-level political forum on sustainable development. URL: <https://docs.un.org/en/a/res/67/290> (дата звернення: 04.03.2025).

⁸ Resolution 70/129. Integrating volunteering into peace and development: the plan of action for the next decade and beyond. URL: <https://docs.un.org/en/A/Res/70/129> (дата звернення: 04.03.2025).

⁹ Resolution A/RES/73/140: 'Volunteering for the 2030 Agenda for Sustainable Development' formally adopted by UN General Assembly. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/73/140> (дата звернення: 04.03.2025).

1.2 Походження лексичної одиниці *волонтер*: лінгвокультурологічний аспект

Аналіз етимологічних словників англійської¹⁰ та української¹¹ мов довів, що лексема *волонтер* / *volunteer* уперше зафіксована у французькій мові (фр. *voluntaire*), іменувала людину, яка пропонує себе для військової служби. Слово *voluntaire* походить від латинського прикметника *voluntaries* ('за власним бажанням') або іменника *voluntas* ('бажання, воління')¹². У першій половині XVII ст. цю лексему використовували для позначення людей, які приєднувалися за власним бажанням до війська або до релігійної місії¹³. В англійській мові лексему *volunteer* фіксують у другій половині XVII ст. зі значенням, тотожним у французькій мові, як людину, котра добровільно погоджується на виконання військової служби, готова добровільно приєднатися до війська для захисту країни. Немілітарне значення лексеми вперше зафіксовано в 1630-х рр. у період громадянської війни в Британії (*the British Civil Wars, 1639–1652*), коли словом *volunteer* позначали цивільних чоловіків, які приєднувалися до міліції захисту своїх міст. У XVIII ст. під час Семирічної війни (*The Seven Years' War*) волонтерами називали ірландських лоялістів (англ. *Ulster loyalists volunteer*), які формували загони самооборони, що потім приєдналися до йомен-

¹⁰ Klein E. *Comprehensive Etymological Dictionary of The English Language*. 1971.

¹¹ Етимологічний словник української мови : в 7 т. Т. 1: А–Г / ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко ; АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1982. 632 с.

¹² Skeat W. *An etymological dictionary of the English language*. Oxford larendon Press. 1888. URL: <https://archive.org/details/etymologicaldict00skeauoft> (дата звернення: 04.03.2025).

¹³ Paley B. *The Origins of the Word «Volunteer»*. 2020. URL: <https://patimes.org/the-origins-of-the-word-volunteer> (дата звернення: 04.03.2025).

ських (*Yeomanry*) загонів британської армії¹⁴. За даними «Історичного тезаурусу англійської мови» (*Historical Thesaurus of English Language*)¹⁵, лексема *volunteer* у XVII ст. використовувалась і на позначення людей, які приєднувалися за власним бажанням до війська, – ‘військовослужбовець’/‘що має відношення до військової організації’/‘у збройних силах / воїн-мореплавець’ (‘soldier / pertaining to military organization / in armed forces/Seafaring warrior’).

Як прикметник форма *volunteer* зафіксована в мілітарному вжитку з 1640-х рр. під час Громадянської війни в Англії, пізніше – у США на позначення підрозділів, сформованих із цивільних громадян, на протипагу регулярним військам.

Ознакою німецької лінгвокультури є існування власної мовної одиниці *der Freiwillige* для позначення людини, яка за власним бажанням приєдналася до військової служби або виконує добровільно корисні для суспільства дії. Згідно з даними німецького корпусу текстів¹⁶ вона зафіксована у творах на початку XVII ст., тобто в той же час, що й англійський варіант. *Der Freiwillige* створює опозицію для мовної одиниці, яка позначає професійного солдата *der Berufssoldat* або військовозобов’язаного *der Wehrpflichtige* та є одиницею, що в сучасній німецькій мові референтно зіставляють із поняттям «волонтер», «стажер», тобто позначає людину, яка добровільно на обмежений період призначена в установу чи організацію, надає послуги в соціальній, екологічній сфері тощо. Іншомовне *der Volontär* як

¹⁴ Johnson S. A dictionary of the English language. 1818. URL: <https://archive.org/details/dictionaryofengl02johnuoft/page/n1009/mode/2up?view=theater> (дата звернення: 04.03.2025).

¹⁵ Historical Thesaurus of English Language. URL: <https://historicalthesaurus.arts.gla.ac.uk> (дата звернення: 04.03.2025).

¹⁶ Freiwillige. Korpusbelege. Historische Korpora. URL: <https://www.dwdsde/r/?corpus=dtaxl&q=Freiwillige> (дата звернення: 04.03.2025).

синонім до *der Freiwillige* також використовують у німецькій лінгвокультурі, але воно не набуло широкого вжитку.

Походження концепції добровільної праці (нім. *der Ehrenamtliche*), яка все ще поширена в Німеччині, окреслено в прусській міській постанові, закріпленій прусським міським кодексом 1808 р.¹⁷. У ст. 191 передбачено, що громадяни можуть бути зобов'язані обіймати державні посади в місті без вимагання за це плати, тобто *das Ehrenamt* – це почесна посада, людина, котра здійснює альтруїстичну діяльність (див. рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Концепція добровільної праці в Німеччині

В українській мові запозичення *волонтер* уперше зафіксовано у XVIII ст., відсутність його в українській мові до цього періоду підтверджує історичний словник української

¹⁷ Кареев Н. И. История Западной Европы в Новое время. Консульство, империя и реставрация : [в 8 т.] /под ред. Кареева Н. И. СПб., 1901. Т. 4.

мови Є. Тимченка¹⁸, який побудований на матеріалі близько 400 пам'яток староукраїнської писемності й охопив понад 10 тис. слів книжної української мови XIV–XVIII ст. Зафіксоване з французької мови запозичення мало кілька форм, зокрема *волентір / волунтір / валентір / волунтер*, на позначення осіб, які добровільно приєдналися до війська. В українській мові до появи іншомовної лексеми *волонтер* існував український відповідник на позначення цивільних осіб, які за власним бажанням виконували дії на користь інших, *охотник* – ‘той, хто добровільно зголошується на виконання чого-небудь’¹⁹ або *охочий* – ‘найнятий, волонтер’²⁰ і *доброволець* – ‘волонтер-охотник’, що застосовувалася на позначення осіб, які добровільно приєднувалися до війська.

Набуття лексемою *волонтер* нового, немілітарного, значення представлено у «Словнику української мови» в 20 томах під редакцією В. Русанівського: *волонтер* – *той, хто добровільно бере участь у якійсь соціально важливій справі (переважно новій, важкій чи небезпечній для життя); доброволець*²¹.

Словник надає похідні форми від лексеми *волонтер* – прикметник *волонтерський* – ‘той що стосується волонтерства або волонтера’, і іменник *волонтерство* – «1) одна з форм масового демократичного руху в світі, заснована на добровільній благодійній діяльності громадян у галузі охорони здоров'я,

¹⁸ Історичний словник українського язика / Всеукр. акад. наук, НДІ мовознав., словник. сектор ; уклад.: Є. Тимченко [та ін.] ; ред. Є. Тимченко. Харків ; Київ : Держ. вид. України, 1930. 528 с.

¹⁹ Дубровський В. Г. Словник московсько-український. Київ : Рідна мова, 1918. 542 с.

²⁰ Дзира Я. І. Словник застарілих та маловживаних слів. Літопис Самовидця. Пояснення слів. Українська література. XVIII ст. Київ, 1971. 208 с.

²¹ Словник української мови : у 20 т. Т. 2 / голов. наук. ред. В. М. Русанівський, наук. ред. Н. Г. Озерова ; уклад.: Л. Л. Шевченко та ін. Київ : Наукова думка, 2010. С. 266–267.

освіти і культури; 2) діяльність, заняття волонтерів»²². У словнику вперше зафіксовано форму фемінітиву *волонтерка* як похідну від *волонтер*. Фемінітив *волонтерка* представлено у «Словничку фемінітивів для пресофіцерів та пресофіценок територіальних управлінь Державної служби України з надзвичайних ситуацій» і рекомендовано для застосування пресофіцерам і пресофіцерам ДСНС як маркер активної участі українських жінок у всіх суспільних процесах²³.

До появи загального військового обов'язку рекрутчина волонтерів до війська була основним засобом його формування, але в деяких країнах громадяни об'єднувалися не тільки задля забезпечення безпеки міст і селищ. Так, у Сполучених Штатах Америки перші волонтерські об'єднання з'явилися з появою перших міст як об'єднання свідомих громадян, котрі прагнули покращання своїх міст і життя їхніх мешканців. Ідеться про загони добровольців-пожежників (англ. *volunteer firefighters*) за часів Бенджаміна Франкліна, що були створені в 1736 р. Боротьба за незалежність США надала поштовх новому волонтерству, що ґрунтувалося на патріотизмі, любові до своєї країни. Активні громадяни створювали фонди допомоги для потреб армії, загони місцевої міліції (англ. *Minute man*), яка б могла за необхідності стати на захист жителів міста²⁴. У період Англо-американської війни на початку ХІХ ст. штат Теннессі став відомим як «Волонтерський штат» (*Voluntreer State*) завдяки вирі-

²² Словник української мови : у 20 т. Т. 2 / голов. наук. ред. В. М. Русанівський, наук. ред. Н. Г. Озерова ; уклад.: Л. Л. Шевченко та ін. Київ : Наукова думка, 2010. С. 267.

²³ Словничок фемінітивів для пресофіцерів та пресофіценок територіальних управлінь Державної служби України з надзвичайних ситуацій. URL: https://www.wicc.net.ua/media/Slovnyk_fem.pdf (дата звернення: 04.03.2025).

²⁴ A minute man. Encyclopedia Britannica. Cambridge University Press. 1911. URL: <https://www.britannica.com/topic/minuteman> (дата звернення: 00.00.2025).

шальній ролі, яку відіграли волонтери з Теннессійського ополчення в битві при Новому Орлеані. Ця характеристика штату підтвердилася під час Мексикано-американської війни 1848 р., коли президент Теннессі Джеймс К. Полк оголосив заклик до 2 тис. 600 добровольців, і 30 тис. жителів штату вирішили доєднатися до війська²⁵ (див. рис. 1.4).

Рисунок 1.4 – Вітальний знак штату Теннессі

Початок немілітарного волонтерського руху традиційно пов'язують з ім'ям швейцарського підприємця і громадського діяча Жана Анрі Дюнанна, який у 1859 р., вражений страшними наслідками однієї з найкривавіших битв австро-італійсько-французької війни (битва під Сольферіно, після якої на полі бою залишилися вмирати більше 9 тис. скалічених солдатів), ініціював створення Міжнародного комітету Червоного Хреста – організації, що на добровільних засадах надавала би першу медичну

²⁵ Harper D. The Online Etymology Dictionary. NY : Oxford University Press, 2001. 1480 p.

допомогу пораненим. Принципи, які Дюнан започаткував у цій організації, – добровільність, милосердя, гуманізм, неупередженість – почали використовувати активні громадяни в багатьох країнах світу. Цей рух поступово охоплював різні види діяльності: допомогу пораненим, бідним, важкохворим, сиротам, навчання грамоті тощо. Однак англосаксонські дослідники волонтерства зазначають, що явище виникло на теренах Британії ще у XII ст. як допомога хворим і бідним у більше ніж 500 шпиталях Британії²⁶.

XIX ст. ознаменоване новим періодом розквіту та поширення сфер волонтерства в різних країнах світу: воно стало поєднувати релігійну, освітянську, філантропічну, патріотичну діяльність. У країнах Західної Європи та США волонтерство активно розвивалося як рух «дружніх візитерів», сестер милосердя, самаритян, місіонерів, які мали на меті допомагати всім, хто цього потребує. Волонтерами часто були приватні особи, громадські або релігійні діячі. XIX ст. – період активного приєднання до волонтерської діяльності жінок: за часи громадянської війни у США було створено від 7 тис. до 200 тис. жіночих співтовариств допомоги (*Ladies' Aid Societies*), що опікувалися матеріальним забезпеченням солдатів, допомагали пораненим і шпиталям протягом громадянської війни та після неї (див. рис. 1.5)²⁷.

²⁶ Фешовець О. Ірландська республіканська армія. Стратегія і тактика. Львів : Астролябія, 2018. 159 с.

²⁷ Tendrich L. Women in the American Civil War, 2 vols. Santa Barbara, CA : ABC CLIO, 2008.

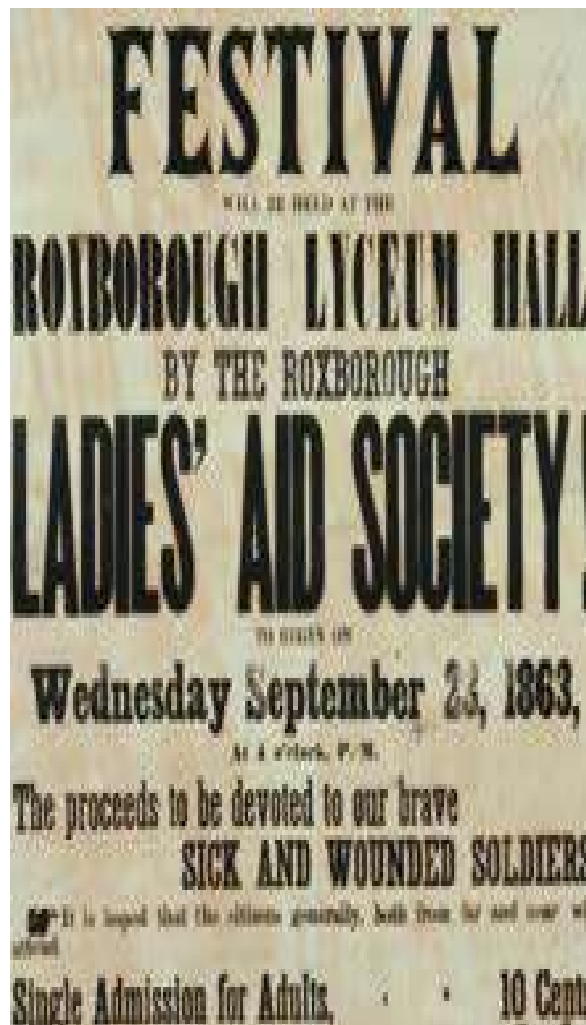

Рисунок 1.5 – Плакат на фестиваль Товариства допомоги жінкам на користь поранених солдатів громадянської війни, 1863 р.

Наприкінці XIX ст. почали створювати міжнародні волонтерські організації: у 1878 р. в США засновано міжнародну благодійну християнську організацію «Армія Спасіння» («*The Salvation Army*», 1878), яка надавала допомогу безхатькам та обездоленим. Створення у 1881 р. медсестрою Кларою Бартон Американського Червоного Хреста, що допомагав постраждалим від стихій, пожеж, повеней, війни, надало новий поштовх розвитку волонтерського руху на американському континенті²⁸ (див. рис. 1.6).

²⁸ The fundamental principles of the international Red Cross and Red Crescent movement. URL: <http://ifrc-media.org/interactive/wp-content/uploads/2015/12/FP-brochure-2015.pdf> (дата звернення: 05.03.2025).

Рисунок 1.6 – Емблема The Salvation Army

Початок XX ст. – період реалізації системних волонтерських проєктів. Волонтерство як рух громадян, які поділяють певні цінності та філософію життя, стає ознакою формування громадянського суспільства. У 1920 р. П'єр Сересоль і Х'юберт Періс, британський квакер, заснували перший міжнародний волонтерський проєкт у французькому селі Енес, що зазнало значних руйнувань під час війни. Великі волонтерські проєкти тривали протягом 1920-х рр., пропонуючи допомогу та підтримку громадам, які її потребували.

У валлійському селі Бринмор Релігійне товариство друзів (квакерів) почало розробляти низку проєктів підтримки місцевих жителів, які постраждали від занепаду валлійської вугільної промисловості. Координуючи свої зусилля, вони створили перший міжнародний волонтерський проєкт у Британії в 1931 р. Бринмор залучив 41 волонтера з-за кордону і 74 з Великої Британії. Так виникла Міжнародна добровольча служба миру (*International Voluntary Service*). Очолювана Жаном Інебнітом, Міжнародна добровольча служба миру стала британським відділенням Міжнародної служби громадянського суспільства²⁹.

²⁹ International voluntary service. URL:<https://ivs.gb.org/history/#:~:text=In%201920%2C%20Pierre%20C%3%A9r%20C%3%A9sole%20and,support%20to%20communities%20in%20need> (дата звернення: 05.03.2025).

У США під час Великої депресії з ініціативи Франкліна Рузвельта в межах політики «Нового курсу» з метою зниження рівня безробіття і збереження довкілля та природних ресурсів створено організацію «Цивільний природоохоронний корпус» (*Civilian Conservation Corps*) (див. рис. 1.7), що набула надзвичайної популярності серед американського населення, ставши прообразом для великої кількості масових, передусім екологічно орієнтованих, проєктів³⁰. Саме в ці часи кількість волонтерів вже сягала 3 млн і вийшла за межі допомоги знедоленим, сиротам, хворим, постраждалим.

Рисунок 1.7 – Агітаційний постер від *Civilian Conservation Corps*, 1934 р.

Один із перших масштабних гуманітарних волонтерських проєктів – Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS) – діяв під егідою ЮНЕСКО за участі німецької та французької молоді у Франції після Другої світової війни. Це

³⁰ Maher N. *Nature's New Deal: The Civilian Conservation Corps and the Roots of the American Environmental Movement*. New York : Oxford University Press, 2008.

глобальна мережа, що займається питаннями міжнародної добровільної / волонтерської служби. Це стало початком створення міжнаціональних волонтерських проєктів. Щороку вона координує діяльність понад 200 волонтерських організацій у 100 країнах світу, залучаючи їх до реалізації проєктів на рівні громад, у яких беруть участь понад 30 000 волонтерів. CCIVS відповідає за глобальну координацію Ініціативи Волонтерів Всесвітньої спадщини (WHV) з 2008 р., а також є регіональним координатором для Африки, арабських країн, Латинської Америки та Карибського басейну (див. рис. 1.8).

Рисунок 1.8 – Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS)

Популярність волонтерського руху в 1950–1960 рр. зумовила появу низки організацій, які цілеспрямовано займалися підготовкою та розподілом волонтерів між некомерційними і державними організаціями й установами, наданням цільової допомоги окремим фізичним особам. Волонтерство стало невід’ємною частиною та ознакою демократичного суспільства, механізмом формування цінностей і впливу на суспільство. У 1961 р. у США Президент Кеннеді заснував організацію «Корпус миру», волонтери якої реалізовували гуманітарні проєкти та сприяли розвитку й формуванню демократичного суспільства у світі (див. рис. 1.9).

Рисунок 1.9 – Кількісні досягнення Корпусу миру, 2020 р.

У 1970 р. в Ізраїлі створено національну цивільну службу, що забезпечувала волонтерське служіння для релігійних єврейських дівчат, які відповідно до закону не повинні проходити військову службу³¹. Розуміння спроможності впливу волонтерів на суспільство як у країні, так і за її межами, поширення певних ідей та настроїв у суспільстві, формування певних цінностей, моделей поведінки, прийняття певних правил суспільством стало поштовхом для тісної співпраці державних установ, зокрема й створення волонтерських організацій, які цілеспрямовано займалися підготовкою і розподілом волонтерів між некомерційними та державними організаціями й установами,

³¹ Серцем покликані до милосердя: волонтерський рух в Україні та світі : інформаційні матеріали для написання рефератів / уклад. В. І. Матяш. Полтава, 2014. 36 с.

наданням цільової допомоги окремим фізичним особам (див. рис. 1.10).

Рисунок 1.10 – Агітаційний плакат Ізраїльської волонтерської організації

Так, у Німеччині волонтерство (нім. *Freiwilliger Dienst*), яке у 50-х рр. ХХ ст. завдяки ухваленню закону про волонтерство сприяло залученню 6 тис. добровольців у збройні лави ФНР і формуванню майбутнього військового та командного складу бундесверу, трансформувалось у цивільне волонтерство (нім. *Ehrenamt*). Діяльність його спрямована на соціальну, екологічну, культурну та спортивну сфери, а також на боротьбу зі злочинністю. Запроваджена в липні 2011 р. Федеральна служба волонтерів (нім. *BFD, Bundesfreiwilligendienst*)³² презентувала державну концепцію волонтерської служби, що має широкі соціальні засади й реалізує програми «Добровільний соціальний рік», «Добровільний екологічний рік». Федеральна служба волонтерів передбачає формування активної громади, яка допомагає підтримувати та покращувати економічний розвиток, соціальну інтеграцію, процвітання і стабільність демократичного суспільства. Волонтерський рух набуває все більшої популярності в Німеччині – люди різного віку активно долучаються

³² Bundesfreiwilligendienstgesetz. BFDG. URL: <https://www.bundesfreiwilligendienst.de/gesetz/> (дата звернення: 05.03.2025).

до добровільних пожежних команд, роботи з біженцями, допомоги літнім людям, організації заходів для дітей, вихову собак із притулків для тварин, екологічних проєктів тощо (див. рис. 1.11). Розвивається онлайнове (інформаційне) волонтерство, яке передбачає, наприклад, підтримання баз даних для некомерційних організацій, допомогу в організації роботи сайтів соціальних мереж.

Рисунок 1.11 – Агітаційний плакат Федеральної служби волонтерів (нім. BFD, Bundesfreiwilligendienst)

РОЗДІЛ 2

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ

2.1 Волонтерство як засіб контролю над громадянським суспільством у рф

Розвиток волонтерського руху як громадської ініціативи в недемократичних, тоталітарних державах є неможливим, оскільки суперечить принципам побудови тоталітарного суспільства. Але такі режими мали запропонувати суспільству щось на кшталт добровольчого руху для контролю або формування ілюзії демократичних ознак і виявів громадянських свобод. Так, в умовах Радянського Союзу волонтерська / добровольча допомога реалізовувалась у межах політики комуністичної партії, що організовувалася як на рівні країни (добровольці на будівництво БАМу, розбудову Цілини), так і на місцевому – суботники, допомога у збиранні вражаю, шефство над дитячими установами. У цей час відбулася трансформація – поняття **ВОЛОНТЕР / ДОБРОВОЛЕЦЬ** здобуло ідейно-патріотичне забарвлення, а безоплатність дій на користь інших відійшла на інший план: за радянських часів так називали людей, які за власним бажанням першими виконували важкі або небезпечні завдання в інтересах партії, комуністичних ідей, соціалістичної держави, але не громадян (див. рис. 2.1).

Рисунок 2.1 – Агітаційний плакат радянських часів

На початку ХХІ ст. волонтерство як «добровільна, безоплатна діяльність», інструмент просування пропаганди і контролю над суспільством, започатковане ще за радянських часів, активно розвивається в рф за підтримки правлячої партії. Деструктивна орієнтація волонтерства (поширення пропаганди на підтримку війни, вивезення українських дітей у рф, контроль (спостереження) на так званих виборах на тимчасово окупованих українських територіях вуалюється нібито позитивними справами (допомога безпритульним, сиротам, тваринам). Приймаються законодавчі акти, які зобов'язують державні органи створювати волонтерські осередки й активно співпрацювати з ними. Високий рівень формалізованості стає характерною ознакою сучасного волонтерського руху країни-агресорки. Так, квазіволонтерські організації створюються і фінансуються державою та правлячою партією, здійснюються фіксація так званих добрих справ, витраченого на них часу у волонтерській книжці волонтера, рейтингування волонтерів за визначеними параметрами (див. рис. 2.2) на всеросійському волонтерському сайті *dobro.ru*. Отже, держава-агресорка вибудовує систему заохочення, контролю та моніторингу дій активних громадян, тим самим руйнує саму ідею волонтерства і його ціннісну основу, які закладені в міжнародних нормативних документах: *добровільність* (волонтер самотійно, виходячи з власних переконань, інтересів і можливостей, приймає рішення, у якій діяльності брати участь), *громадська цінність* (діяльність волонтерів сприяє зміцненню соціальної єдності, підвищенню рівня громадської свідомості та моральних цінностей у суспільстві), *соціальна активність* (волонтери беруть участь у вирішенні соціальних проблем, підтримують різні нужденні категорії населення, сприяють розвитку громадянського суспільства).

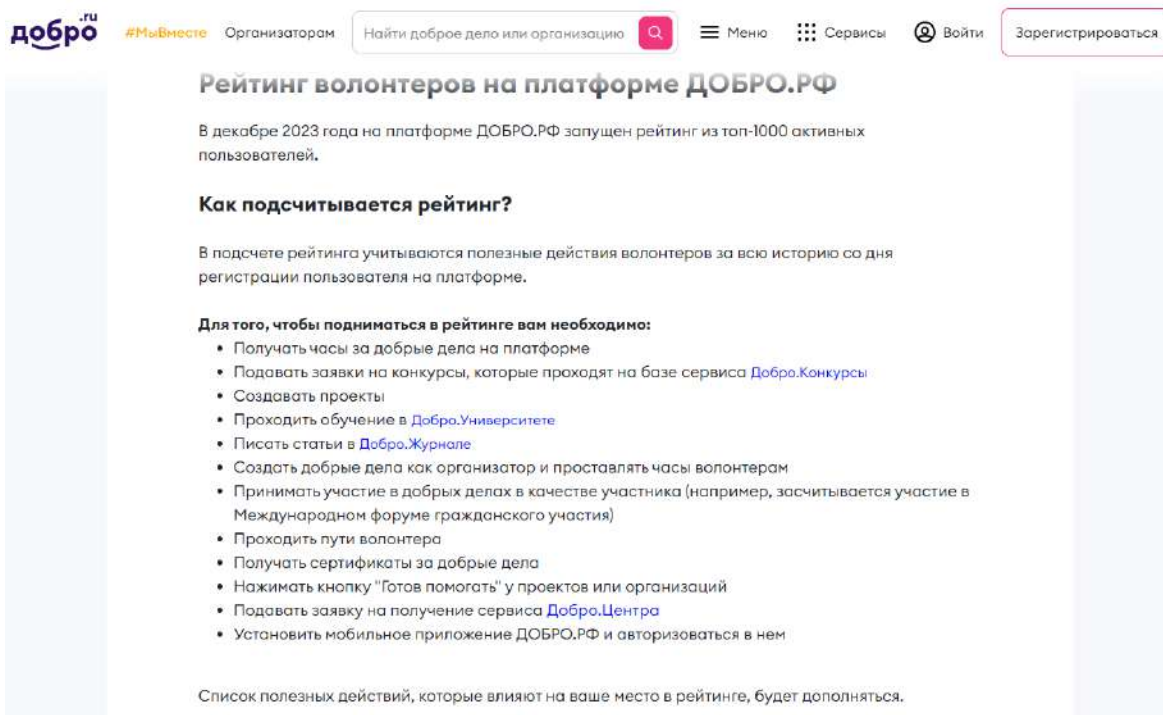

Рисунок 2.2 – Волонтерський сайт «Добро.ру»

Мілітарне волонтерство / добровольчество також продовжує своє існування в рф: формуються добровольчі підрозділи, а так звані російські добровольці, які по суті є представниками збройних сил, беруть участь у збройній агресії проти інших країн, просуваючи ідеї «руського миру» і «традиційних цінностей» (див. рис. 2.3).

Незважаючи на залученість державних інституцій у формування та керування волонтерським рухом, він не набув популярності серед населення країни-агресорки. За даними рейтингу World Giving Index від Фонду благодійної допомоги Charity Aid Foundation (CAF), рф у 2010 р. посідала лише 138 місце³³, а у 2018 р. – 110³⁴. Не відбулося і значних змін із початком повно-

³³ World Giving Index 2010. URL: https://www.cafonline.org/docs/default-source/research-archive/giving-around-the-world/world-giving-index-reports/worldgivingindex_2010_pdf.pdf (дата звернення: 05.03.2025).

³⁴ World Giving Index 2018. URL: https://www.cafonline.org/docs/default-source/research-archive/giving-around-the-world/world-giving-index-reports/caf_wgi2018_report_webnopw_2379a_261018.pdf (дата звернення: 05.03.2025).

масштабного вторгнення в Україну – у 2023 р. країна-агресорка була на 102 місці³⁵ серед 142 країн світу.

КТО МОЖЕТ СТАТЬ ДОБРОВОЛЬЦЕМ

Добровольно мобилизуемые

- ✓ Гражданство РФ.
- ✓ Нахождение в запасе Вооруженных сил.
- ✓ Наличие военно-учетной специальности.
- ✓ Предельный возраст призыва: рядовые и сержанты — до 50 лет; младшие офицеры — до 60 лет; старшие офицеры — до 65 лет.
- ✓ Категория годности по состоянию здоровья: «годен» (А), «годен с незначительными ограничениями» (Б) и «ограниченно годен» (В).

Добровольческие отряды

- ✓ Гражданин РФ.
- ✓ Возраст до 60 лет.
- ✓ Пройдены военная служба или военные сборы, либо гражданин занимается стрелковыми видами спорта, состоит в охотничьей организации или казачьем обществе, либо имеет опыт службы в силовых структурах и ведомствах.

КАК ЗАПИСАТЬСЯ В ДОБРОВОЛЬЦЫ

✓ Явиться в военкомат;✓ оставить заявку на Госуслугах.

Рисунок 2.3 – Агітаційно-пропагандистський плакат рф періоду російсько-української війни

Отже, волонтерство в рф трансформується від добровільної громадської ініціативи в елемент державного управління і контролю над ініціативою громадян, стає інструментом пропаганди, що нівелює основні принципи волонтерського руху, його ціннісну систему, які є основою розбудови й існування громадянського суспільства.

³⁵ World Giving Index 2023. URL: www.cafonline.org/docs/default-source/updated-pdfs-for-the-new-website/world-giving-index-2023.pdf (дата звернення: 05.03.2025).

2.2 Основи взаємодії інституцій сектору безпеки і оборони з громадянським суспільством

Регламентація взаємодії інституцій сектору безпеки і оборони з громадянським суспільством в Україні ґрунтується на міжнародних нормах та стандартах і національних законодавчих актах, серед яких чільне місце посідають:

- Конвенція Міжнародної організації праці про свободу асоціації та захист права на організацію (1948 р.);
- Європейська Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.);
- Конвенція ООН проти корупції (2003 р.);
- Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи щодо правового статусу неурядових організацій у Європі (2007 р.);
- Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів (2009 р.);
- Кодекс кращих практик участі громадськості в процесі прийняття рішень, ухвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи (2009, 2019 р.);
- Резолюції Ради з прав людини Генеральної асамблеї ООН «Простір громадянського суспільства: створення та підтримка (в законодавстві та на практиці) безпечного й сприятливого середовища» (2013 р.) та «Простір громадянського суспільства» (2014 р.);
- Спільні рекомендації Венеціанської комісії та Бюро демократичних інститутів і прав людини (БДПІ) ОБСЄ з питань свободи об'єднань (2014 р.);
- Рекомендації щодо сприяння більш ефективній участі об'єднань громадян у процесах прийняття державних рішень від учасників Форуму громадянського суспільства для презентації на додатковій нараді ОБСЄ з питань людського виміру (2015 р.);
- Керівні принципи щодо громадської участі у процесі прийняття політичних рішень, прийняті Комітетом міністрів Ради Європи (2017 р.);

– Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо необхідності посилення захисту і сприяння простору для громадянського суспільства в Європі (2018 р.);

– Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті (2018 р.).

Необхідність налагодження та координації взаємодії представників сектору безпеки і оборони з місцевою владою та громадським сектором для вирішення проблем цивільного населення в зоні ведення бойових дій і досягнення максимального ефекту при виконанні військовими підрозділами Збройних Сил України поставлених перед ними завдань зумовила створення управління цивільно-військового співробітництва (УЦВС, англ. *CIMIC*) на зразок цивільно-військового співробітництва (англ. *civil-military cooperation, CIMIC*) у збройних силах держав НАТО³⁶.

Основною метою ЦВС є сприяння виконанню «покладених на збройні сили завдань за призначенням, а також недопущення перешкоджання цій діяльності з боку місцевого населення в районах постійної дислокації військових частин та підрозділів, проведення військових операцій, на шляхах переміщення військ (сил) та під час запровадження заходів правового режиму надзвичайного та воєнного стану, участі в операціях з підтримання миру і безпеки у районах відповідальності військових частин, в операційних зонах угруповань військ (сил) шляхом реалізації заходів ЦВС, спрямованих на формування позитивного іміджу збройних сил, пошук ефективних форм взаємодії з цивільним населенням, а також мінімізацію негативного впливу на місцеве населення факторів застосування військ (сил), досягнення мети військової операції»³⁷.

³⁶ Методичний посібник для військ (сил) з питань цивільно-військового співробітництва. Київ, 2019. С. 17. URL: <https://dovidnykmpz.info/social/metodychnyy-posibnyk-dlia-viys-k-syl-z-pytan-tsyvil-no-viys-kovoho-spivrobitnytstva-2019-r> (дата звернення: 05.03.2025).

³⁷ Там само.

У 2020 р. Управління цивільно-військового співробітництва Генерального штабу Збройних Сил України розробило і впровадило Доктрину «Цивільно-військове співробітництво»³⁸, у якій визначаються мета, основні принципи, функції та складові організації цивільно-військового співробітництва.

Волонтерські та громадські організації активно співпрацюють із національною поліцією України в межах інформаційної і психологічної підтримки населення в умовах кризи, формування єдиного голосу при комунікації з громадою в умовах кризи. Волонтерські організації залучаються для проведення навчання населення з надання першої медичної допомоги. Яскравим прикладом є співпраця ГО «Маріупольська асоціація жінок Берегиня» з поліцією м. Маріуполь, які в період 2015–2020 рр. створили мобільну бригаду для надання екстреної та планової соціально-психологічної допомоги родинам учасників бойових дій АТО/ООС (див. рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Національна поліція і представники ГО «Маріупольська асоціація жінок Берегиня»

³⁸ Доктрина «Цивільно-військове співробітництво». URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/03/СП-9-0001.01-Доктрина-цивільно-військове-співробітництво.pdf> (дата звернення: 05.03.2025).

2.3 Розвиток волонтерства в Україні як складова побудови стійкості суспільства в умовах кризи

В Україні волонтерство почало формуватися у ХІХ ст. із виникненням різних громадських просвітницьких організацій, що опікувалися лікарнями для малозабезпечених, притулками, безкоштовними їдальнями, активно діяли осередки організації Червоного Хреста, особливо під час російсько-турецької, російсько-японської та Першої світової війн.

Поштовхом для розвитку концептів *ВОЛОНТЕР* і *ВОЛОНТЕРСТВО* в українській лінгвокультурі стала Помаранчева революція, яка показала пострадянському суспільству, що громадяни мають бути активними членами суспільства, можуть впливати на процеси та досягати певних результатів, коли держава не в змозі швидко реагувати на виклики. Як свідчить рейтинг «World Giving Index» (див. табл. 2.1) від Фонду благодійної допомоги Charity Aid Foundation (CAF), у 2010 р. Україна посідала 150 місце³⁹ у світі (тільки 5 % населення було залучено до волонтерської роботи).

Таблиця 2.1 – Рейтинг України у 2010 р. «World Giving Index»

	Wold Giving Index	% giving money	% volunteering time	% helping a stranger
Cyprus	50	42	22	45
Slovenia	62	35	27	40
Azerbaijan	67	22	27	48
Poland	81	42	9	35
Czech Republic	81	31	18	37
The former Yugoslav Republic of Macedonia	91	38	9	34

³⁹ World Giving Index 2010. URL: https://www.cafonline.org/docs/default-source/research-archive/giving-around-the-world/world-giving-index-reports/worldgivingindex_2010_pdf.pdf (дата звернення: 06.03.2025).

Republic of Moldova	100	17	20	42
Belarus	106	11	32	32
Slovakia	112	29	13	31
Albania	112	27	15	31
Armenia	115	6	12	51
Latvia	115	16	18	34
Croatia	119	26	6	34
Estonia	121	12	15	37
Kosovo	121	35	9	20
Hungary	121	22	9	32
Bosnia and Herzegovina	121	29	4	29
Georgia	134	5	15	37
Turkey	134	14	7	35
Montenegro	138	18	6	31
Russian Federation	138	6	20	29
Bulgaria	141	18	3	30
Romania	142	14	5	28
Lithuania	147	4	6	33
Serbia	150	14	5	21
Ukraine	150	5	14	19

2012 рік став другим етапом поширення концепту *ВОЛОНТЕРСТВО* в країні: проведення Євро-2012 пов'язують із наймасовішим волонтерським проєктом в історії України; тоді держава залучила понад 12 тис. волонтерів. Набуття нових значень концептами *ВОЛОНТЕР* і *ВОЛОНТЕРСТВО*, їхня висока вживаність у соціальному дискурсі в Україні відбулися за часів Революції гідності й початку російської агресії на сході країни у 2014 р. У цей надзвичайно складний період для країни саме волонтерський рух об'єднав українське суспільство, став основою багатьох структур громадських організацій, груп людей, готових узяти на себе відповідальність допомоги інститутам влади у розв'язанні найболючіших проблем держави (див. рис. 2.5). Саме у 2013–2014 рр. сформувалося нове українське волонтерство, де громади та спільноти надають продукти, речі

й кошти волонтерам, які закупляють військове обладнання, одяг і разом із продуктами й речами передають їх сотням майдану, а згодом – добровольчим батальйонам та підрозділам ЗСУ, долучаються до допомоги вимушеним переселенцям і родинам поранених та загиблих.

Рисунок 2.5 – Волонтерська ініціатива «Медик майдану»

У 2018 р. Україна вже посідала 81 місце у світовому рейтингу⁴⁰, а у 2023 р. – 2 (78 % населення задіяно в допомозі людям, 70 % – робить донати, 37 % – приділяють час волонтерству постійно)⁴¹.

Із початком російсько-української війни волонтерські організації значною мірою спеціалізуються і компенсують неповну інституційну спроможність держави у сферах: матеріального й технічного забезпечення бійців ЗСУ; надання медичної допомоги пораненим і постраждалим; матеріального забезпечення та психологічної допомоги внутрішньо переміщеним особам у тилу, родинам поранених і загиблих. Проводять акції з підтримки місцевого населення вздовж лінії бойового зіткнення.

⁴⁰ World Giving Index 2018. URL: https://www.cafonline.org/docs/default-source/research-archive/giving-around-the-world/world-giving-index-reports/caf_wgi2018_report_webnopw_2379a_261018.pdf (дата звернення: 06.03.2025).

⁴¹ World Giving Index 2023. URL: www.cafonline.org/docs/default-source/updated-pdfs-for-the-new-website/world-giving-index-2023.pdf (дата звернення: 06.03.2025).

Характерною ознакою волонтерства в Україні є діяльність реальних демократичних рухів, які фінансуються «знизу» і мають сталі горизонтальні зв'язки, спрямовані на виконання соціальних функцій громадянського суспільства. Саме тому волонтерство як варіант підтримки демократичних ініціатив «знизу» може бути одним із реальних аргументів щодо формування демократичних інститутів у контексті європейської інтеграції.

Сьогодні волонтерські організації та волонтери як потужний елемент громадянського суспільства беруть активну участь як у соціальних, так і соціально-інформаційних проєктах. Яскравим прикладом інформаційної підтримки в умовах російської агресії стало створення в березні 2014 р. ініціативної групи, яка потім трансформувалась у Громадську організацію «Український центр дослідження проблем безпеки імені Дмитра Тимчука» (ГО «Центр Тимчука») (див. рис. 2.6). Організатор Центру Д. Тимчук зазначив: «Ініціативна група – це, як і я, офіцери запасу, недавно звільнені з армії. Це значить, що в нас

Рисунок 2.6 – Шеврон ГО «Центр Тимчука»

немає начальників, ми не отримуємо за свою роботу гроші і ні від кого не залежимо. Ми працюємо на голому ентузіазмі, і нами рухає тільки патріотизм»⁴².

Поширення нових українських книжок серед українських громад, створення просторів для обміну думками й проєктами набуває важливості в умовах гібридної війни і необхідності побудови стійкості суспільства (акція «Книжкова навала», див. рис. 2.7).

⁴² Офицеры запаса создали «Информационное Сопротивление». URL: <https://web.archive.org/web/20190929083612/http://crime.in.ua/news/20140303/pressa> (дата звернення: 06.03.2025).

Рисунок 2.7 – Генерал-майор СБ України Юлія Лапутіна дарує книжки на Дніпропетровщині, акція «Книжкова навала»

Волонтерство як ефективний складник гуманітарного реагування у кризових ситуаціях, що побудоване на горизонтальних зв'язках, інтегроване в суспільство й активно взаємодіє з державними установами, а також має високий рівень довіри як внутрішніх, так і зовнішніх цільових аудиторій. Відсутність бюрократії у волонтерських організаціях забезпечує швидке реагування на виклики: налагодження логістичних ланцюгів постачання та розподілу допомоги на територіях у зоні бойових дій, містах евакуації та в окупованих громадах, організація допомоги в евакуації та інформаційної підтримки громадян

тощо. Так, налагодження певних механізмів співпраці з партнерами / донорами та людьми, які потребують допомоги, за підтримки представників безпекових інституцій у зоні проведення бойових дій надало змогу в максимально стислі терміни вирішити питання із забезпечення продуктами харчування, питною водою, засобами гігієни, одягом, ліками й ін. постраждалих від російської агресії.

Через обмеженість і недостатню кількість державних програм щодо надання системної допомоги робота над відновленням українського середовища на територіях у зоні проведення бойових дій, розуміння важливості діяльності волонтерів і громадських об'єднань у цьому напрямі стали позитивним поштовхом на шляху до ідентифікації молодого покоління зазначених територій як українців. Започатковані волонтерами проєкти з підтримки місцевого населення та патріотичного виховання дітей Луганщини і Донеччини сприяють протидії російській пропаганді й згуртовують населення задля перемоги. Протягом 2014–2020 рр. у зоні проведення бойових дій за підтримки волонтерів у взаємодії з представниками безпекових інституцій системно проводилися акції «Вишиванка дітям зони АТО»⁴³, «Подаруй дитині українську книжку» (див. рис. 2.8), «Сукня для Попелюшки», майстер-класи з розпису писанок і виготовлення ляльок-мотанок.

⁴³ Учні Буковини долучилися до Всеукраїнської акції «Вишиванка дітям зони АТО». URL: <https://mon.gov.ua/news/uchni-bukovini-doluchilisya-do-vseukrainskoi-aktsii-vishivanka-dityam-zoni-ato> (дата звернення: 06.03.2025).

Рисунок 2.8 – Спільна акція «Подаруй дитині українську книжку» волонтерів і бійців 28 ОМБР, 2016 р.

Такі акції також сприяли єднанню українського суспільства й розвитку побудови його стійкості в умовах російської агресії. Прикладом взаємодії та єднання задля перемоги є акція «Вишиванка дітям зони АТО» (2016 р.), кількість залучених пересічних українців, які виявили бажання подарувати дитині вишиванку з різних куточків України, – майже 3 000 (див. рис. 2.9).

Рисунок 2.9 – Волонтерка Наталя Воронкова під час проведення акції «Вишиванка дітям зони АТО»

До проведення акцій долучилися підрозділи ЗС України, що сприяло створенню позитивного іміджу та формуванню довіри місцевого населення до військових (див. рис. 2.10).

В 2016 мы с ребятами из 28 бригады сделали это.
Одно из дорогих сердцу моментов.
Станица Луганская. Май 2016. День Вышиванки.

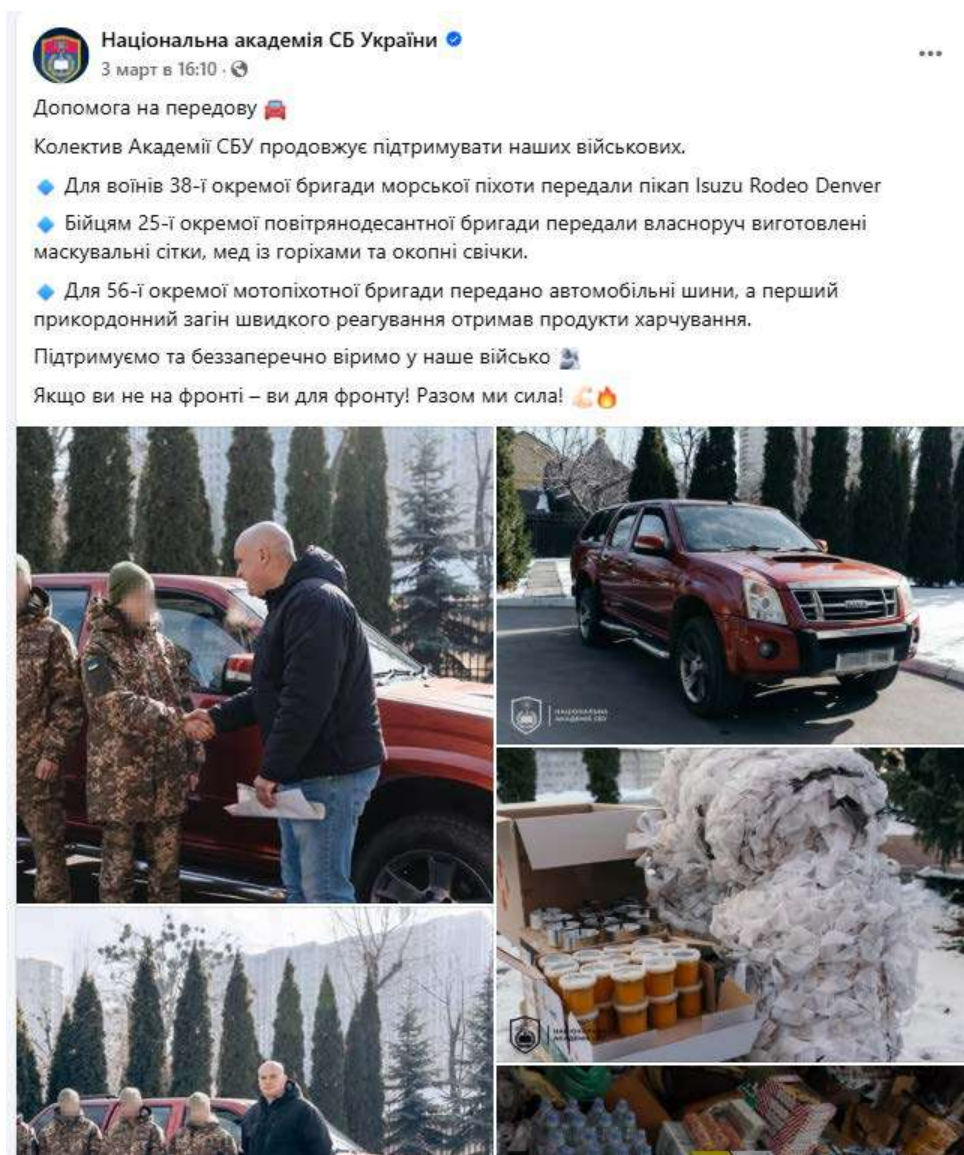

Рисунок 2.10 – Акція «Вишиванка дітям зони АТО»

До волонтерської діяльності активно долучаються викладачі та студенти освітніх закладів. Прикладом є підтримка підрозділів ЗС України колективом Національної академії Служби безпеки України: викладачі, курсанти й студенти Академії передають військовим підрозділам маскувальні сітки, окопні свічки, вологі серветки, аптечки, машини тощо (див. рис. 2.11).

Спроможність волонтерського руху й неурядових організацій оперативно реагувати на ініціативи влади та громадянського суспільства може бути використана для просування актуальних меседжів на міжнародній арені. Висвітлення подій у неофіційних джерелах, привернення уваги до небезпеки для цивільного населення, спричиненої діями агресора, сприяє як інформуванню, так і консолідації світової спільноти. Обмеженість об'єктивної інформації про події в Україні, узагальнення, імперсоніфікація в медіа інших країн мінімізують увагу зов-

нішніх цільових аудиторій до війни, її наслідків, страждань населення та кількості втрат. Водночас гнучкість та адаптивність до швидких змін, а також зворотний зв'язок із цільовою аудиторією роблять волонтерську ініціативу ефективним інструментом налагодження взаємодії на рівні громадянського суспільства як усередині країни, так і зовні.

*Рисунок 2.11 – Волонтерська допомога
від Національної академії Служби безпеки України*

Проведення волонтерами у соціальних мережах або за кордоном аукціонів зі збирання коштів для потреб ЗС України та людей, які постраждали від агресії російської федерації,

супроводжується поширенням інформації про злочини країни-агресорки. Організація українських фестивалів волонтерами діаспор і волонтерами-біженцями – інструмент поширення інформації про культуру України, її традиції, цінності, історію, а також злочини країни-агресорки. Фандрайзінгові платформи також стають інструментом інформування та привертання уваги до подій, а також залучення пересічних громадян до розв’язання проблеми, тобто демонстрації своєї громадянської позиції.

Залучення гуманітарними організаціями відомих людей як волонтерів-амбасадорів – інструмент поширення інформації про реальні події серед широкої медіааудиторії. Як наслідок – підвищення рівня емпатії світової спільноти до ситуації в Україні та розуміння нашої системи цінностей.

Отже, Україна продемонструвала виняткову відповідальність, високий рівень емпатії, готовність до активної громадянської позиції під час кризи. Волонтерські ініціативи сприяють зміцненню національної гордості та єдності, розвивають в українських громадянах почуття солідарності й національної ідентичності, а також дають змогу громадянам інших країн сформувати позитивну думку щодо української спільноти та привернути увагу до подій в Україні. Бренд «Україна» (українська кухня, національний одяг, символіка, прикраси) набуває популярності саме через міжособистісні контакти, розуміння єдності цінностей і залученості громадян інших країн до розв’язання проблем, зумовлених агресією РФ. Ці зміни засвідчують високий рівень стійкості та непохитну відданість українців у підтримці тих, хто її потребує.

2.4 Гендерний вимір волонтерства під час російсько-української війни. Співпраця жіночих волонтерських організацій із сектором безпеки і оборони

Жіноче волонтерство в Україні в умовах війни відіграє важливу роль, об'єднуючи жіночу частину суспільства у прагненні максимально допомогти захищати свою країну⁴⁴. Волонтерки об'єднуються для реалізації соціальних проєктів, таких як:

- допомога внутрішньо переміщеним особам і людям, які перебувають в областях, де ведуться бойові дії чи які звільнені з окупації;
- допомога людям на окупованих територіях;
- допомога родинам загиблих і поранених (як цивільним, так і військовим);
- допомога дітям;
- допомога хворим;
- допомога тваринам.

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації жіноче волонтерство набуло сталих мілітарних ознак: від пошуку й закупівлі необхідного українським військовим, плетіння маскувальних сіток і кікімор воно розширилося до навчання тактичній медицині, участі в евакуації, реабілітації поранених тощо. В Україні діють декілька потужних жіночих волонтерських організацій: «Жіночий ветеранський руху»⁴⁵, «Українська жіноча варта»⁴⁶, жіночий рух «За вільну Україну», «Український жіночий батальйон», «39-та жіноча сотня».

⁴⁴ Товмаш Д. Волонтерство жіноцтва як ефективна складова боротьби з російським агресором (соціо-філософський та філософсько-світоглядний аналіз). *Almanac of Ukrainian Studies*, 2023, 32(32):43-50.

⁴⁵ Жіночий Ветеранський Рух. URL: <https://uwvm.org.ua/uk/> (дата звернення: 07.03.2025).

⁴⁶ Українська жіноча варта. URL: <https://uavarta.org/> (дата звернення: 07.03.2025).

Громадська організація «Українська жіноча варта» була створена у 2014 р. й об'єднує жінок України для збереження у кризових ситуаціях і вирішення нагальних потреб самої себе, родини та держави. Основна мета та завдання організації – створення мережі жіночого руху опору. Задля цього організація у співпраці з державними установами проводить навчання та тренінги з виживання в місті під час бойових дій і надзвичайних ситуацій; тактичної медицини; домедичної підготовки; самооборони для жінок; стрілецьких навичок; психологічної підтримки, протимінної безпеки тощо (див. рис. 2.12).

Рисунок 2.12 – Співпраця ВГО «Українська жіноча варта» з громадами України

Прикладом співпраці з безпековими й оборонними інституціями є розроблений спільно з Командуванням Сил територіальної оборони курс «Підготовка громадян України до національного спротиву» (100 годин інтенсивного навчання як в аудиторії, так і на полігоні). Курс ще раз доводить, що укра-

їнська жінка – це не лише берегиня дому, а й боєць, опора, сила, що готова боронити свою землю (див. рис. 2.13).

Рисунок 2. 13 – Курс «Підготовка громадян України до національного спротиву»

«Жіночий ветеранський рух»⁴⁷ – це консолідація жінок-ветеранок, що створена для збільшення можливостей реалізації себе в суспільстві. Вона допомагає фронту, захищає права жінок у війську, сприяє ветеранкам у поверненні до цивільного життя. Це перша та єдина спільнота жінок із військовим досвідом, що налічує близько тисячі ветеранок і новобраниць України та проактивних цивільних жінок-волонтерок. Місія «Жіночого ветеранського руху» – захист прав і рівних можливостей для військовослужбовиць. З повномасштабним вторгненням терміновим завданням організації стало забезпечення бійчинь гігієнічними наборами, взуттям, дронами, автівками, засобами тактичної медицини, а також жіночою формою із власного цеху тощо задля комфорту жінок-захисниць (див. рис. 2.14).

⁴⁷ Жіночий Ветеранський Рух. URL: <https://uwvm.org.ua/uk/> (дата звернення: 07.03.2025).

Рисунок 2.14 – Звіт «Жіночого ветеранського руху» з допомоги ЗСУ

Волонтерки реалізують і соціальні проєкти, такі як: підтримка жінок, які: постраждали внаслідок війни, жіноче лідерство та залучення ветеранок до суспільних процесів, освітні проєкти для соціальної інтеграції ветеранок, надання психологічної підтримки та підтримки «рівна-рівній» (див. рис. 2.15).

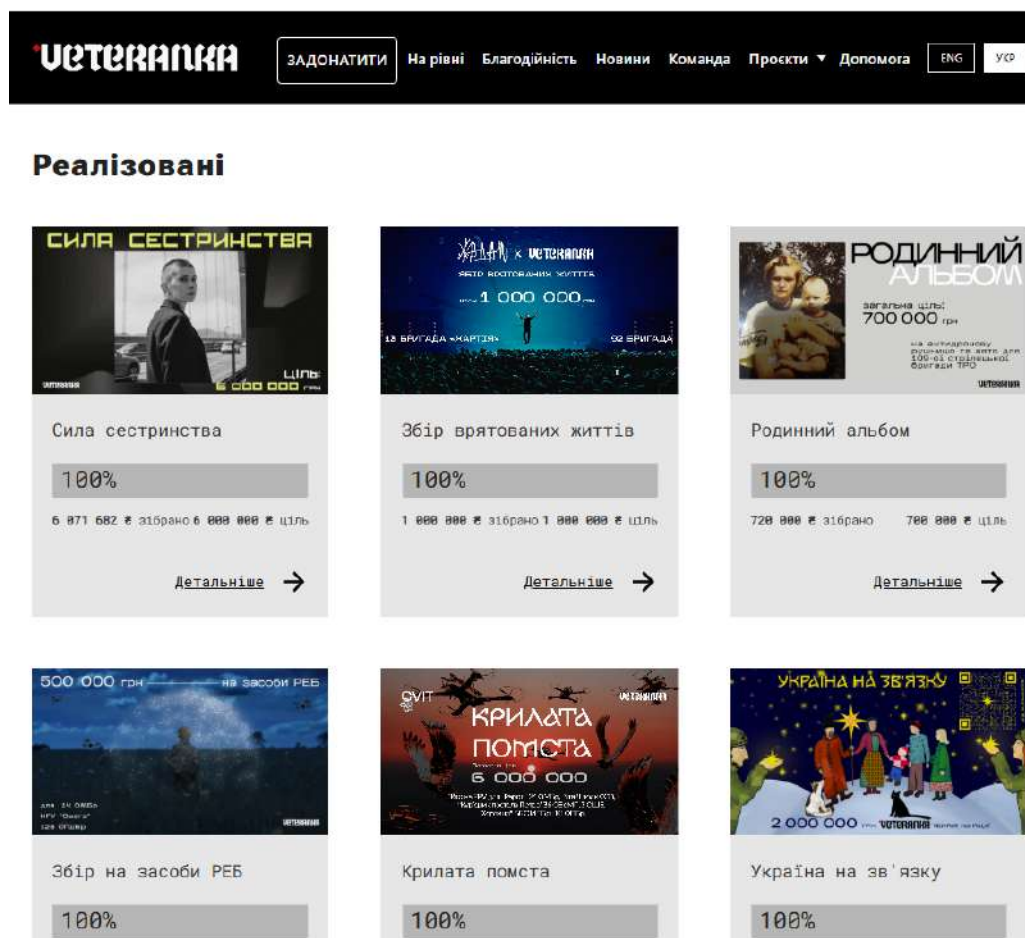

Рисунок 2.15 – Реалізовані проєкти жіночого ветеранського руху

Жіночий волонтерський рух⁴⁸ – це неготовність покійно прийняти роль пасивної жертви та рішучість відстоювати своє: ми не здаємося, якими б суворими не були обставини, шукаємо способи протидіяти загрозам, додаткові внутрішні ресурси. Це неймовірний вишкіл для жіноцтва, потужний позитивний досвід спільної дії, солідарності.

Організація таких волонтерських рухів відбувається з ініціативи «знизу» на засадах сталих горизонтальних зв'язків, прагнення до побудови системи самофінансування та незалежності від державних установ і політичних рухів. Саме тому такі організації є основою для розбудови громадянського суспільства й формування демократичних інститутів у контексті європейської інтеграції.

2.5 Сучасні виклики волонтерському руху: дискредитація та маргіналізація

Високий рівень довіри суспільства до волонтерів за низької довіри державі, мінімальна співпраця держави з волонтерськими організаціями або, навпаки, повне підпорядкування таких волонтерських організацій державним структурам може призвести до деструктивного використання волонтерів, наприклад, для розповсюдження фейків. Це зумовлено досить високим рівнем довіри населення до волонтерських організацій, а також тим, що у свідомості певних верств населення волонтер – це ланка між пересічним громадянином і державою.

Під інформаційний вплив фейкових новин потрапляють і потужні міжнародні організації, зокрема Міжнародний Червоний Хрест. Наприклад, у жовтні 2021 р. український блогер-

⁴⁸ Товмаш Д. Волонтерство жіноцтва як ефективна складова боротьби з російським агресором (соціо-філософський та філософсько-світоглядний аналіз). *Almanac of Ukrainian Studies*, 2023, 32(32):43–50.

антивакцинатор Остап Стахів розмістив відео у фейсбуці, де заявив, що представники Данського Червоного Хреста збирали у львівській школі персональні дані учнів із метою продажу українських дітей на органи для пересадки їх іноземцям (див. рис. 2.16).

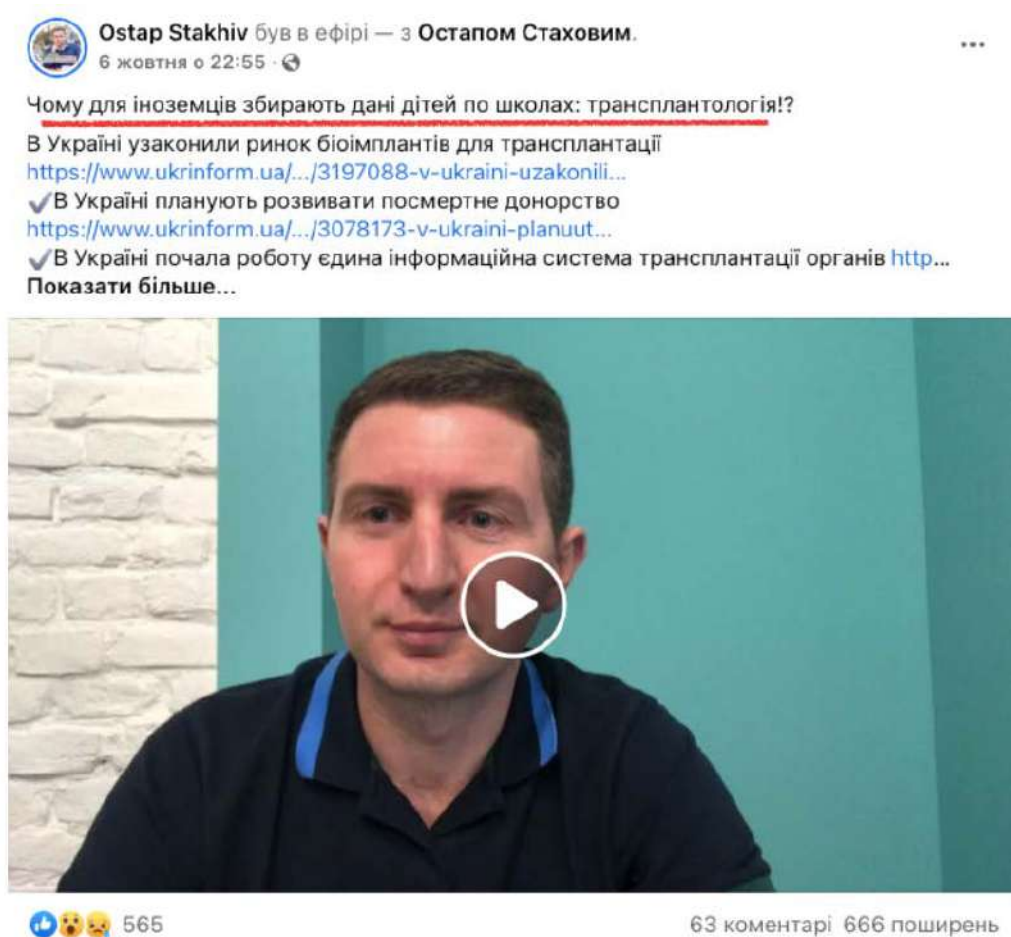

Рисунок 2.16 – Фейк про волонтерів Данського Червоного Хреста

Російські пропагандисти регулярно поширюють фейки про волонтерів і волонтерок, які допомагають ЗСУ. Так у мережі поширювали інформацію (див. рис. 2.17), нібито 80-а ОДШБр більше не проводить евакуацію поранених військових через нестачу медичних авто. На допомогу прийшли волонтери, які вивозять поранених українських військових із Курської області за гроші (від 3 до 10 тис. гривень). Проте розслідування довело,

що це неправда. Оригінальну світлину взяли зі сторінки волонтерів, які відвезли пораненого військового 80-ї ОДШБр на лікування до Львова. У пості зазначено, що евакуацію організували коштом жертв українців⁴⁹.

**В 80 одшбр больше нет эвакуации – только
«рыночные отношения»**

*Рисунок 2.17 – Приклад фейкової інформації
щодо діяльності волонтерів*

У 2023 р. волонтери громадської організації «Сестра милосердя АТО/Харків» заявили про фейк, який розповсюджують

⁴⁹ Перевірка фейків. URL: <https://voxukraine.org/nepravda-ukrayinski-volontery-berut-groshi-za-evakuatsiyu-poraneniyh-vijskovyih-zsu-z-kurshhyny> (дата звернення: 07.03.2025).

у соцмережах від імені волонтерів Харкова. Невідомі просять збирати й надсилати (однак, невідомо, куди саме) «безкоштовну тканину, можна з браком, плямами» та старі речі, мовляв, «для пошиття лікарняної білизни» для поранених українських воїнів (див. рис. 2.18).

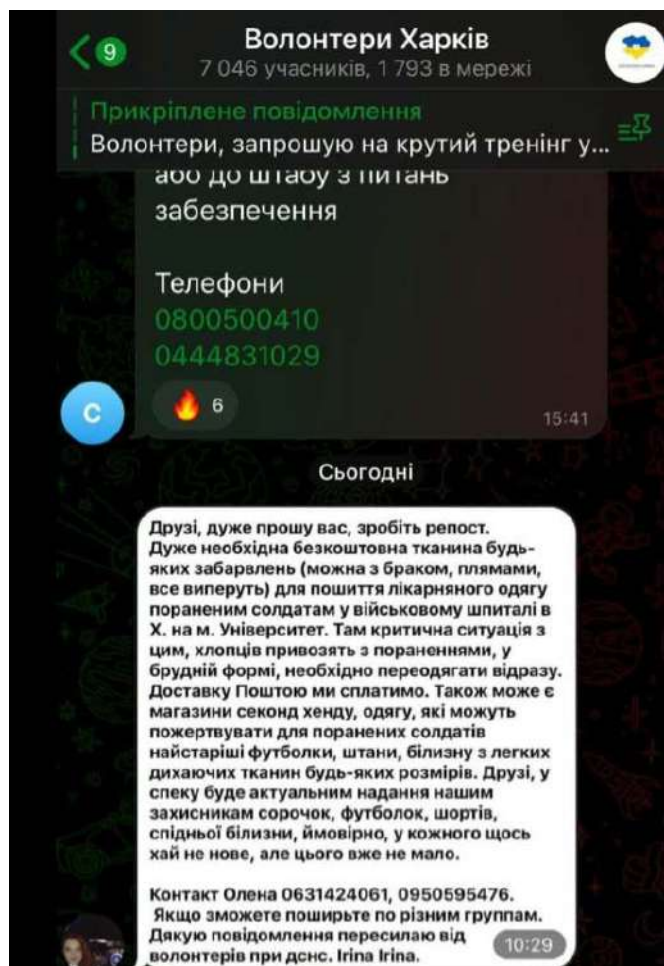

Рисунок 2.18 – Повідомлення про фейковий збір

Розвиток волонтерського руху внаслідок повномасштабного вторгнення рф в Україну став причиною появи та нової хвилі шахрайства, яке експлуатує тему волонтерства й допомоги нужденним. У соцмережах і месенджерах шахраї, називаючи себе волонтерами та використовуючи фото реальних волонтерів, вводять в оману людей, заволодіваючи грошима, що збираються для ЗС України, лікування поранених військових або дітей (див. рис. 2.19).

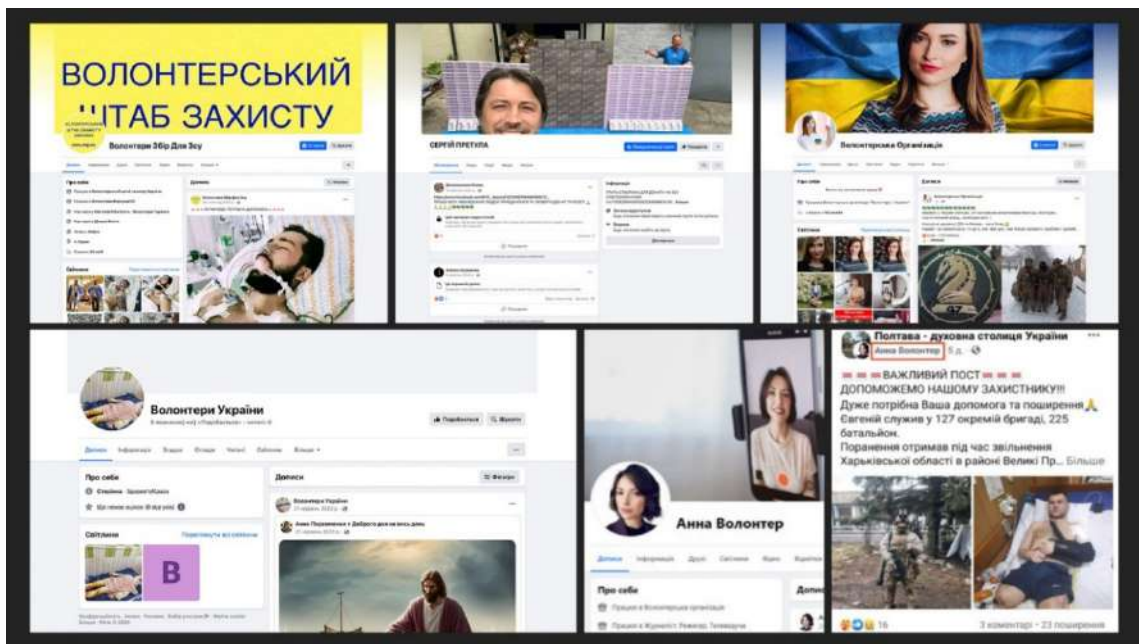

Рисунок 2.19 – Фейкові волонтери

Використання волонтерів для розповсюдження фейкової інформації є спробою дискредитувати ідею служіння суспільству й водночас ознакою потужності волонтерського руху, що має довіру суспільства та може його мобілізувати для розв'язання гострих проблем.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Надайте визначення поняттям «волонтер», «волонтерська діяльність», «волонтерська допомога».
2. Які чотири значеннєвих компоненти позиціоновано в дискурсі волонтерства?
3. Які міжнародні документи регламентують діяльність волонтерів?
4. Які національні документи регламентують діяльність волонтерів?
5. Визначте лінгвокультурологічні особливості лексичної одиниці «волонтер». Які чинники впливають на це?
6. Яким чином відбувається взаємодія безпекових інституцій із волонтерськими організаціями?
7. Які переваги має сектор безпеки і оборони від взаємодії з громадянським суспільством?
8. Яким чином волонтерський рух впливає на забезпечення національної стійкості суспільства в умовах кризи?
9. У чому полягає небезпека дискредитації волонтерського руху?
10. Як співпраця безпекових і державних інституцій із жіночими волонтерськими організаціями впливає на згуртованість населення в умовах війни?

ЗАВДАННЯ ДЛЯ АУДИТОРНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання 1. Ознайомтеся із законом України «Про волонтерську діяльність». Визначте основні положення та особливості правового статусу волонтерів і волонтерських організацій (див. QR-код).

Закон України
«Про волонтерську діяльність»

Завдання 2. Ознайомтеся з Указом Президента України «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки» (див. QR-код). Які тенденції розвитку громадянського суспільства в Україні та діяльності держави у відповідній сфері зазначені в документі?

Указ Президента України
«Про Національну стратегію сприяння
розвитку громадянського суспільства
в Україні на 2021–2026 роки»

Завдання 3. Ознайомтеся з рейтингом країн щодо залученості громадян до волонтерської діяльності. Проаналізуйте динаміку змін в українському та російському суспільствах щодо волонтерської діяльності під час російської агресії в Україні. Які

фактори вплинули на ці зміни? Як цю інформацію можна використати для зміцнення стійкості та згуртованості суспільства під час кризи?

Світовий рейтинг країн щодо залученості громадян до волонтерської діяльності (World given index-2023)

За даними рейтингу, у 2023 р. Україна піднялась на II місце у світовому рейтингу (див. табл. нижче). На кінець листопада 2024 р. в реєстрі волонтерів України зафіксовано 10 454 особи.

World Giving Index rankings

RANK	COUNTRY	WORLD GIVING INDEX	HELPED A STRANGER (% OF ADULTS)	DONATED MONEY (% OF ADULTS)	VOLUNTEERED (% OF ADULTS)
1	Indonesia	68	61%	82%	61%
2	Ukraine	62	78%	70%	37%
3	Kenya	60	76%	53%	51%
4	Liberia	58	80%	30%	65%
5	United States of America	58	76%	61%	38%
6	Myanmar	57	54%	83%	34%
7	Kuwait	57	79%	54%	37%
8	Canada	54	67%	62%	32%
9	Nigeria	53	79%	41%	37%
10	New Zealand	53	65%	58%	35%
11	United Arab Emirates	52	63%	60%	34%
12	Gambia	52	69%	54%	33%
13	Denmark	51	62%	64%	26%
14	Australia	51	65%	56%	31%
15	Northern Cyprus	50	76%	45%	30%
16	Ethiopia	50	62%	54%	33%
17	Ireland	49	56%	60%	32%
17	United Kingdom	49	51%	71%	26%
19	Norway	49	59%	61%	28%
20	Malta	49	56%	65%	25%
21	Sri Lanka	49	69%	34%	43%
22	Singapore	49	67%	55%	24%
23	Sierra Leone	48	76%	26%	42%
24	Tajikistan	48	69%	22%	53%
25	Sweden	48	55%	65%	23%
26	Chad	47	68%	36%	38%
27	Jamaica	47	83%	20%	40%

World Giving Index
Рейтинг України у 2023 р.

Завдання 4. Ознайомтеся з дослідженням Київського міжнародного інституту соціології «Громадянське суспільство України в умовах війни» (див. QR-код).

Дослідження Київського міжнародного інституту соціології «Громадянське суспільство України в умовах війни»

Підготуйте відповіді на такі запитання:

1. Яка географія волонтерських організацій?
2. Чим зумовлена зміна цільової аудиторії з початком повномасштабного вторгнення рф в Україну?
3. Яка динаміка змін рівня довіри населення до волонтерських організацій?
4. Яка динаміка змін рівня довіри до певних суспільних інституцій?
5. Які канали комунікації волонтерських організацій з аудиторією, органами влади, донорами є основними. Чому обрані такі канали комунікації?
6. Чи можна назвати комунікацію волонтерських організацій і державних установ успішною?
7. Які сфери діяльності волонтерських організацій?
8. Чи впливають волонтерські ініціативи на суспільство?

Завдання 5. За покликанням ознайомтеся із сайтами: 1) «Волонтерська платформа»; 2) «Українська Жіноча варта»; 3) «Razom for Ukraine» (див. QR-код). Визначте мету, структурні складники, цільову аудиторію, канали зворотного зв'язку. Кому належать ці волонтерські платформи і хто підтримує їхній розвиток? Яку функцію виконують ці волонтерські платформи?

🏠 / Можливості

176 МОЖЛИВОСТЕЙ

🇺🇦 Підтримайте сміливу Україну з українськими жінками!

Українська Жіноча Варта

Приєднуйтесь до національної мережі жіночого руху опору – Українська Жіноча Варта. На варті себе, родини, країни.

Ми громадська організація, що об'єднує жінок України для збройного, в кризових ситуаціях та вирішення нагальних потреб самої себе, родини та держави.

З 2014 року ми нечасно українське жіноцтво тактиці та виконання, надаємо знання як захистити себе та свою родину, піклуватись про економічну безпеку!

Про нас

Donate

Календар подій

Факт лист
Звіт діяльності

Навчання

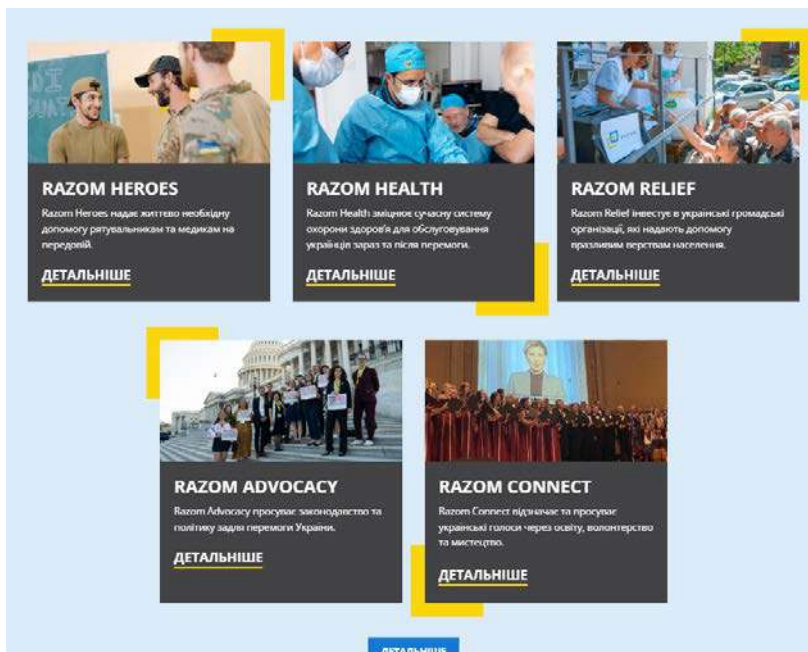
Інформаційний
опір

Соціальні
проекти

DONATE

Завдання 6. Проаналізуйте кейс «Протестні акції «Гроші на ЗСУ». Визначте динаміку подій, учасників, основні меседжі. Як будувалася комунікація представників влади з громадськістю? Визначте сильні і слабкі позиції. Які є безпекові ризики під час проведення таких акцій? Як вплинули горизонтальні зв'язки на швидкість поширення акції?

В Одесі 8 серпня 2023 р. у відповідь на тендер вартістю 106 млн грн на реставрацію Київського районного суду Катерина Ножевнікова, керівниця одеського благодійного фонду «Корпорація монстрів», вийшла на поодинокий пікет біля Одеської міської ради з вимогою «ЗСУ в першу чергу».

Її підтримала низка громадських активістів Одеси, пікет одеської волонтерки перетворився на масовий мітинг.

Поодинокий пікет Катерини Ножевнікової

Основні гасла активістів: «Гроші на ЗСУ» та «У першу чергу ЗСУ»⁵⁰.

Акція «Гроші на ЗСУ» через декілька днів

15 вересня 2023 р. в Тернополі кілька десятків людей зібралися під стінами міської ради з вимогою збільшити фінансування оборони з місцевого бюджету від 2 % до 15 %⁵¹. Напередодні міський голова Тернополя Сергій Надал опублікував допис у фейсбуці, у якому закликав депутатів міської ради на сесії 15 вересня підтримати рішення виконкому щодо виділення ще понад 15,7 мільйонів гривень тернопільським військовим частинам.

⁵⁰ Гроші на ЗСУ, а не ремонти. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3753928-grosi-na-zsu-a-ne-remonti-pid-miskradou-odesi-vlastuvali-akciu-protestu.html> (дата звернення: 04.03.2025).

⁵¹ Збільшіть витрати з бюджету на ЗСУ: біля міськради влаштували акцію протесту. URL: <https://te.20minut.ua/Podii/zbilshit-vitrati-z-byudzhetu-na-zsu-do-15-aktivisti-vlashtuvali-aktsiy-11884571.html> (дата звернення: 04.03.2025).

Сергій Надал

14 сентябрь 2023 г. · 🌐

...

Тернопільська міська територіальна громада завжди допомагала і буде допомагати нашим військовим частинам, особливо тим, що створені на базі Тернополя і в яких боронять Україну тернополяни.

На завтрашній сесії міської ради прошу депутатів підтримати рішення про виділення ще понад 15,7 млн гривень нашим військовим частинам, яке прийнято на виконкомі. Окрім цього передаємо на фронт дрони, портативні радіостанції, черевики і т.д., не враховуючи предметів та пристроїв, які використовуються у військовому побуті. Додатково в цьому році виділяємо кошти у розмірі більше 7 млн грн на квартири для сімей наших захисників.

Загальна сума у «Програмі забезпечення обороноздатності військових формувань Тернопільського гарнізону та військового призову Тернопільської міської територіальної громади на 2023 рік» на виконання у міському бюджеті передбачена у сумі майже 117 млн гривень.

97

49 коментаріев Поділились: 10

Допис у Facebook міського голови Тернополя Сергія Надали

21 жовтня 2023 р. мітинги відбулися під стінами міських адміністрацій Києва, Одеси, Дніпра, Черкас, Білгород-Дністровського. У Києві однією з основних вимог активістів було виділити 20 % столичного бюджету на 2024 р. для підтримки захисників і захисниць України. В Одесі на протест зібралися декілька сотень людей. У Черкасах протестували проти виділення 1,5 млн гривень на фінансову підтримку баскетбольної команди «Черкаські мавпи». У Білгороді-Дністровському вимагали скасувати тендери на туалети за 2 млн гривень та паркан у парку за 3 млн гривень. 28 жовтня 2023 р. акція пройшла в 45 містах України. Організаторами акції були волонтери і волонтерські організації.

Акція «Гроші на ЗСУ» в Черкасах

У Миколаєві 4 листопада 2023 р. майже тисяча людей вийшли на акцію «Гроші на ЗСУ» під будівлю міськради. Присутні вимагали спрямувати гроші з міського бюджету на допомогу Збройним силам України. Представники самоврядування до учасників не вийшли, проте мер міста Олександр Сенкевич у telegram відреагував дописом:

Сьогодні миколаївці приєднались до акції на підтримку ЗСУ

Вимога людей щодо спрямування якомога більше коштів для армії зрозуміла і логічна.

Як не менш важливе і об'єднання всієї країни заради перемоги.

Нагадаю, що наша громада допомагає Збройним Силам постійно. Ми відпрацьовуємо кожен запит військових підрозділів. Незважаючи на ті наслідки, які ми маємо після масованих обстрілів, і мусимо відбудовувати і житло, і школи, і спортивні об'єкти. Незважаючи на проблему з водопостачанням, виїздом людей, нестачею комунальних працівників і т.д.

Допомагаємо! І ми будемо це робити й надалі.

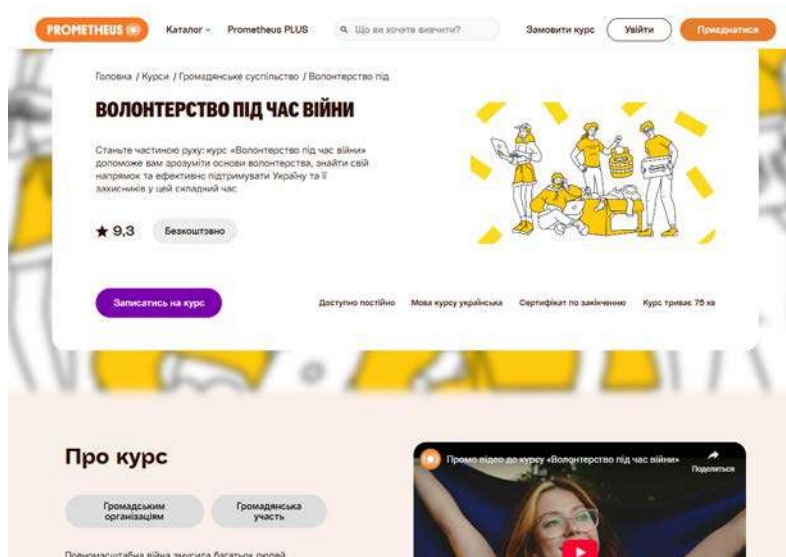
При цьому, на питання фінансування армії вже відповіла Верховна рада України, вилучаючи все військове ПДФО з місцевих громад. У Миколаєві це 46% всього міського бюджету.

Тож тепер громадськість має проконтролювати прозорість використання цих коштів.

Допис в Телеграмі мера Миколаєва

29 березня 2024 р. активісти ініціативи «Гроші на ЗСУ» провели в Києві свою останню перед перервою 22-гу акцію. Наступна акція відбудеться в липні за результатами виконання бюджету за пів року. Небайдужі кияни щотижня виходили до КМДА і вимагали збільшення видатків для ЗСУ.

Завдання 7. Кейс «Онлайн курс «Волонтерство під час війни»». Ознайомтеся з курсом за QR-кодом. Визначте його мету, структурні елементи. Які навички будуть формуватися під час проходження курсу? Чим зумовлена необхідність створення такого курсу?

Онлайн курс
«Волонтерство
під час війни»

Завдання 8. Підготуйте запитання для інтерв'ю з волонтером або представником волонтерської організації. Визначте його мету та цільову аудиторію.

Завдання 9. Прочитайте звернення Президента України з нагоди міжнародного дня волонтера⁵².

**«Дорогі українці!
Пані та панове!
Шановні присутні!**

05 грудня ми відзначаємо Всесвітній день волонтерів. І, на мій погляд, символічно, що він проходить напередодні Дня

⁵² Звернення Президента України з нагоди Міжнародного дня волонтера. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-z-nagodi-mizhnarodnogo-dnya-v-87453> (дата звернення: 04.03.2025).

Збройних Сил України. Бо українські волонтери – це фактично ще один рід наших військ, ще одна наша сила. Наша гвардія небайдужих. Наша армія активних українців.

Ця сила не має власного однострою чи офіційного гасла, але є два слова, які, на мою думку, коротко та влучно змальовують явище великого вашого руху – волонтерського руху.

Перше слово – те, яке найчастіше вживають волонтери. Всі дев'ять років війни. Як люди, які завжди на зв'язку. Які прочитають повідомлення чи візьмуть слухавку в будь-який час. О другій ночі чи о п'ятій ранку. І, дізнавшись, що комусь потрібна допомога, дізнавшись про ті чи інші потреби, дадуть просту відповідь: “Плюс”.

Коротке слово, за яким слідує велика, важка робота. Все, що ви робите задля того, аби цей «плюс» втілювався в реальне наше життя. За цим одним словом можуть стояти десятки повідомлень, сотні дзвінків, тисячі кілометрів дороги, години й навіть дні без сну, відпочинку.

І тоді неодмінно з'являється друге слово. Не заради якого ви живете, але воно є. Воно таке саме просте, але водночас безцінне. Це слово “дякую”.

Я дякую. “Дякую”, яке кажуть вам мільйони людей, яких ви підтримуєте. “Дякую”, яке завжди кажу вам я від щирого серця абсолютно... Я вам дуже вдячний за те, що ви робите щоденно, постійно, всі роки, весь цей час.

І всім, хто допомагає Силам безпеки й оборони, всім, хто захищає країну. Допомагає на передовій, допомагає на місцях. Допомагає переселенцям, тим, хто втратив дім, тим, хто втратив роботу, тим, хто втратив близьких, допомагає звільненим з полону, тим, хто потребує реабілітації, протезування, психологічної допомоги. Багато всього, що дуже важливо. Літнім людям, нашим дітям. Загалом – це допомагати Україні.

Шановні пані та панове!

В Україні й в усьому світі не знайти, я впевнений, будівлі чи площі, які могли б умістити всіх наших громадян, дотичних до такого важливого волонтерського руху. Всіх, хто заслуговує на нагороду, всіх, хто заслуговує на це слово: «дякую». Це мільйони людей. Безумовно.

Сорок громадян, що удостоєні сьогодні нашої щорічної відзнаки, відзнаки «Золоте серце», і ті, хто присутні тут особисто, символізують загальнонаціональний волонтерський вогонь. Це люди з багатьох регіонів України, які допомагають на різних напрямках, різним групам, різним людям, категоріям людей. Разом є уособленням великого руху українців, яким не байдуже. Уособленням всіх наших волонтерів, що є надійним союзником для всіх нас – нашого народу, нашої держави. Її плечем, опорою, рушійною силою милосердя задля життя, задля свободи. Люди з великим серцем. Люди, народжені з таким серцем.

Допоки б'ються ваші серця, волонтерські серця, та дух допомоги й підтримки, доти б'ється наш народ, доти б'ється Україна. Безупинно. Б'ється безупинно. І б'ємося ми. Тому всі ми обов'язково переможемо. І це не просто віра – це абсолютна впевненість. Я дякую кожному й кожній із вас. І тим, хто присутній тут, і тим, хто бачить, і хто не дивиться цю нашу зустріч... Я хочу подякувати вам за цю зустріч. І всім представникам вашого руху тисну руку – мужню, потужну українську руку. З великою вдячністю до вас усіх.

Слава Україні!»

Визначте мету й основні теми звернення.

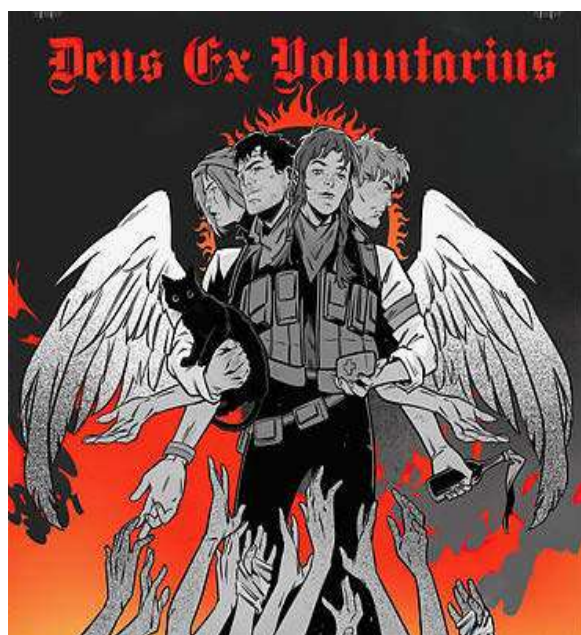
Завдання 10. Проаналізуйте плакати. Визначте основні меседжі. Розробіть і запропонуйте свій плакат.

Плакат 1

Плакат 2

Плакат 3

Плакат 4

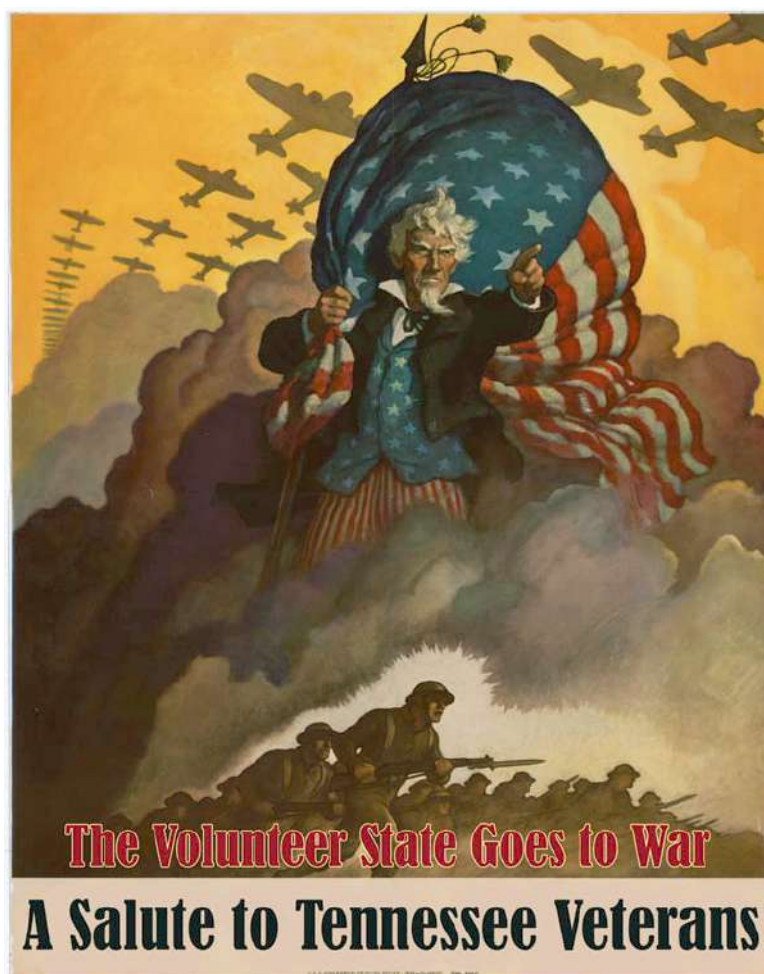
Плакат 5

Плакат 6

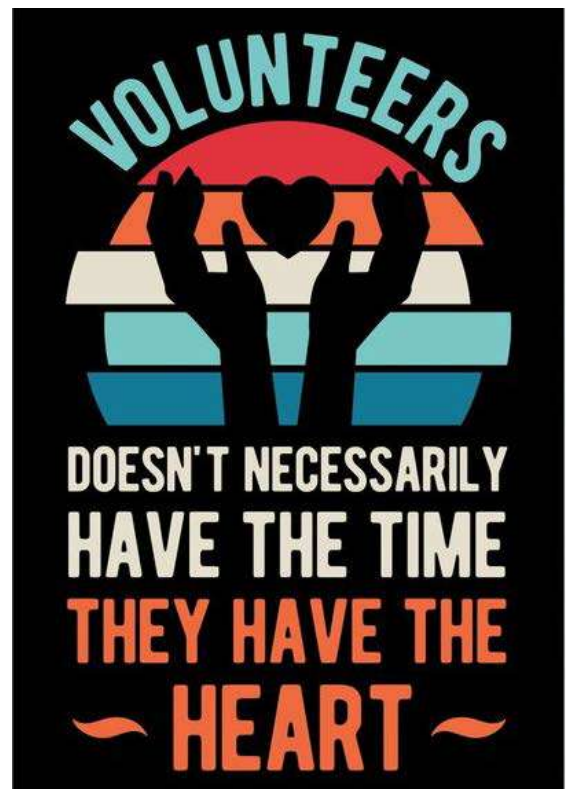
Плакат 7

Плакат 8

Плакат 9

Плакат 10

Завдання 11. Ознайомтеся з волонтерськими шевронами США і України. Визначте тематику й основні меседжі.

Шеврони волонтерських організацій США

Шеврон 1

Шеврон 2

Шеврон 3

Шеврон 4

Шеврон 5

Шеврон 6

Шеврон 7

Шеврон 8

Волонтерські шеврони України

Шеврон 9

Шеврон 10

Шеврон 11

Шеврон 12

Шеврон 13

Шеврон 14

Шеврон 15

Шеврон 16

Шеврон 17

Шеврон 18

Шеврон 19

Шеврон 20

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова В. та ін. Рекомендації та кращі кейси реалізації стратегічних комунікацій в умовах війни : практичний довідник / за заг. ред. Л. Компанцевої. Київ : 7БЦ, 2023. 232 с.
2. Горєлов Д., Корнієвський О. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2015. 36 с.
3. Доктрина з цивільно-військового співробітництва № СП 9-00(01).01 від 01.07.2020, затверджена Головнокомандувачем Збройних Сил України. URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2022/03/СП-9-0001.01-Доктрина-цивільно-військове-співробітництво.pdf>.
4. Кевлюк В., Ковальов В., Коханчук Р. та ін. Методичний посібник для військ (сил) з питань цивільно-військового співробітництва. Київ : ЗС України, Управління ЦВС, 2019. 167 с.
5. Компанцева Л., Акульшин О., Акульшина Н. та ін. Базові поняття стратегічних комунікацій: стандарти на основі документів НАТО (англійсько-український та українсько-англійський словник). Київ : НА СБУ, 2019. 366 с.
6. Компанцева Л., Заруба О., Череватий С., Акульшин О. Стратегічні комунікації для безпекових і державних інституцій : практичний посібник / за заг. ред. О. Давліканової, Л. Компанцевої. Київ : ТОВ «ВІСТКА», 2022. 278 с.
7. Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України, затверджена наказом Міністерства оборони України від 22.11.2017 № 612. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0612322-17#Text>.
8. Кравченко Л. О., Нікітюк Т. А. Взаємодія Збройних Сил України з громадянським суспільством : довідник. Київ, 2021. 48 с.

9. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. *ІПС. ЛІГА: ЗАКОН*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T113236>.

10. Проєкт концепції Державної цільової програми з розвитку волонтерської діяльності в Україні на період до 2030 року. *Сайт Міністерства соціальної політики*. URL: <https://www.msp.gov.ua/projects/922>.

11. 100+ історій жінок та дівчат у війні Росії проти України. : збірка. Т. 1 / уклад.: О. Бучинська, О. Давліканова, І. Лилик, О. Яшкіна та ін. ; за ред. О. Давліканової. Київ : ТОВ «ВІСТКА», 2022. 170 с.

12. 100+ історій жінок та дівчат у війні Росії проти України : збірка. Т. 2 / уклад.: О. Бучинська, О. Давліканова, І. Лилик, О. Яшкіна та ін. ; за ред. О. Давліканової. Київ : ТОВ «ВІСТКА», 2022. 232 с

13. Центр Разумкова. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інституцій (лютий–березень 2023 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-liutyi-berezen-2023r>.

14. Центр Разумкова. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інституцій (січень 2024 р.). URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-sichen-2024r>.

15. Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 р. : Указ Президента України від 19.03.2022 № 152/2022. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text>.

16. Dyner A., Piechowska M. Ukraine's Wartime Information Strategy. *PISM*. 2024. URL: https://pism.pl/_/ukraines-wartime-information-strategy.

17. CIMIC Handbook. Hague: Civil-Military Cooperation Centre of Excellence. 2021. 186 p. URL: <https://www.handbook.cimic-coe.org>.

18. NATO. Resilience, Civil Preparedness and Article 3. NATO. 2022. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132722.htm.

19. Raza A. Collaboration: Key to Successful Civil-Military Operations. 2019. URL: <https://www.civilaffairsassoc.org/post/collaboration-key-to-successful-civil-military-operations>.

ГЛОСАРІЙ

ВОЛОНТЕР – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерами можуть стати громадяни України, іноземці й особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах і є дієздатними. Неповнолітні особи здійснюють волонтерську діяльність за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальника.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДОПОМОГА – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами.

ДИСКУРС ВОЛОНТЕРСТВА – це соціальна практика, що базується на принципах цілісності, відкритості, залученості громадян і громадських об'єднань (адресантів) у вирішення соціальних питань, зокрема наданні допомоги на безоплатній основі тим, хто її потребує (адресатам, бенефіціарам).

ГРОМАДСЬКІСТЬ (англ. *Public*) – це певна група людей, які висловлюють власну думку з різних питань, а також реагують на певні події чи ситуації; сегмент населення із спільними характеристиками, стосовно якого військові сили можуть адаптувати свої повідомлення (інформацію).

ГРОМАДСЬКА ДУМКА – це рівень і стан масової свідомості, що висловлює певне ставлення до подій, різних соціальних груп, особистостей, державних і громадських організацій, фірм, медіа.

ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ (англ. *Civil Affairs*) – це одна з провідних функцій управління, яка забезпечує встановлення, підтримку і безперервне спілкування між організацією та громадськістю, взаєморозуміння і співпрацю між ними; зв'язки з представниками адміністрації та цивільним населенням; дії, що стосуються представників адміністрації та цивільного населення і проводяться організованими силами регулярних військ та резервних формувань, підготовлених та оснащених відповідно для взаємодії з цивільними представниками й із метою підтримання цивільно-військових операцій.

КОНЦЕПТ – ментальна одиниця й елемент свідомості, що виступає попередником між реальним світом і мовою, охоплює і культурну інформацію, у якій вона фільтрується, переробляється й систематизується.

КРИЗОВІ КОМУНІКАЦІЇ – це частина зв'язків із громадськістю, яка покликана захищати й охороняти фізичну особу, компанію чи організацію, що стикається з публічним викликом для репутації.

ОТРИМУВАЧ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДОПОМОГИ – фізичні та юридичні особи, що є неприбутковими організаціями, які отримують таку допомогу.

ПРОПАГАНДА – це ідеологічно спрямована діяльність партії, громадського об'єднання чи іншої організації для формування у конкретних верств населення певних позицій і уявлень (світогляду); форма комунікації, яка спрямована на поширення фактів, аргументів, чуток та інших відомостей для впливу на суспільну думку на користь певної соціальної групи.

ФЕЙК – це спосіб маніпуляції свідомістю шляхом надання неповної інформації, спотворення контексту, частини інформації з метою підштовхнути аудиторію до дій чи думок, які потрібні маніпулятору.

ФЕМІНІТИВИ – слова жіночого роду на позначення посад, професій, виду діяльності, зайнятості жінок. Вони є органічними в українській мові (як і в інших мовах, зокрема слов'янських), історично зумовленими й утворюються переважно флективним способом – додаванням суфікса до іменника чоловічого роду.

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО (ЦВС) – систематична, планомірна діяльність Збройних Сил України по взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами у районах дислокації військових частин та підрозділів Збройних Сил України з метою формування позитивної громадської думки про діяльність Збройних Сил України і забезпечення сприятливих умов для виконання покладених на них завдань та функцій (наказ ГШ ЗСУ від 02.04.2019 № 131).

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО (CIVIL-MILITARY COOPERATION, CIMIC) – спільна функція, що включає набір можливостей, які інтегровані для підтримки досягнення цілей операції та дозволяють командуванню НАТО брати участь у широкому спектрі цивільно-військової взаємодії з різними невійськовими учасниками (AJP 3.19).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

The Universal Declaration on Volunteering *(Загальна декларація волонтерської діяльності)*

Volunteering is a fundamental building block of civil society. It brings to life the noblest aspirations of humankind – the pursuit of peace, freedom, opportunity, safety, and justice for all people.

In this era of globalization and continuous change, the world is becoming smaller, more interdependent, and more complex. Volunteering – either through individual or group action – is a way in which:

- human values of community, caring, and serving can be sustained and strengthened;
- individuals can exercise their rights and responsibilities as members of communities, while learning and growing throughout their lives, realizing their full human potential; and,
- connections can be made across differences that push us apart so that we can live together in healthy, sustainable communities, working together to provide innovative solutions to our shared challenges and to shape our collective destinies.

At the dawn of the new millennium, volunteering is an essential element of all societies. It turns into practical, effective action the declaration of the United Nations that “We, the Peoples” have the power to change the world.

This Declaration supports the right of every woman, man and child to associate freely and to volunteer regardless of their cultural and ethnic origin, religion, age, gender, and physical, social or economic condition. All people in the world should have the right to freely offer their time, talent, and energy to others and to their communities through individual and collective action, without expectation of financial reward.

We seek the development of volunteering that:

- elicits the involvement of the entire community in identifying and addressing its problems;
- encourages and enables youth to make leadership through service a continuing part of their lives;
- provides a voice for those who cannot speak for themselves;
- enables others to participate as volunteers;
- complements but does not substitute for responsible action by other sectors and the efforts of paid workers;
- enables people to acquire new knowledge and skills and to fully develop their personal potential, self-reliance and creativity;
- promotes family, community, national and global solidarity.

We believe that volunteers and the organizations and communities that they serve have a shared responsibility to:

- create environments in which volunteers have meaningful work that helps to achieve agreed upon results;
- define the criteria for volunteer participation, including the conditions under which the organization and the volunteer may end their commitment, and develop policies to guide volunteer activity;
- provide appropriate protections against risks for volunteers and those they serve;
- provide volunteers with appropriate training, regular evaluation, and recognition;
- ensure access for all by removing physical, economic, social, and cultural barriers to their participation.

Taking into account basic human rights as expressed in the United Nations Declaration on Human Rights, the principles of volunteering and the responsibilities of volunteers and the organizations in which they are involved, we call on:

All volunteers to proclaim their belief in volunteer action as a creative and mediating force that:

- builds healthy, sustainable communities that respect the dignity of all people;

- empowers people to exercise their rights as human beings and, thus, to improve their lives;
- helps solve social, cultural, economic and environmental problems; and,
- builds a more humane and just society through worldwide cooperation.

The leaders of:

- **all** sectors to join together to create strong, visible, and effective local and national “volunteer centers” as the primary leadership organizations for volunteering;
- **government** to ensure the rights of all people to volunteer, to remove any legal barriers to participation, to engage volunteers in its work, and to provide resources to NGOs to promote and support the effective mobilization and management of volunteers;
- **business** to encourage and facilitate the involvement of its workers in the community as volunteers and to commit human and financial resources to develop the infrastructure needed to support volunteering;
- **the media** to tell the stories of volunteers and to provide information that encourages and assists people to volunteer;
- **education** to encourage and assist people of all ages to volunteer, creating opportunities for them to reflect on and learn from their service;
- **religion** to affirm volunteering as an appropriate response to the spiritual call to all people to serve;
- **NGOs** to create organizational environments that are friendly to volunteers and to commit the human and financial resources that are required to effectively engage volunteers.

The United Nations to:

- declare this to be the “Decade of Volunteers and Civil Society” in recognition of the need to strengthen the institutions of free societies; and,
- recognize the “red V” as the universal symbol for volunteering.

IAVE challenges volunteers and leaders of all sectors throughout the world to unite as partners to promote and support effective volunteering, accessible to all, as a symbol of solidarity among all peoples and nations. IAVE invites the global volunteer community to study, discuss, endorse and bring into being this Universal Declaration on Volunteering.

Adopted by the international board of directors of IAVE – The International Association for Volunteer Effort at its 16th World Volunteer Conference, Amsterdam, The Netherlands, January 2001, the International Year of Volunteers.

ДОДАТОК Б

ПОЛОЖЕННЯ

про Уповноваженого Президента України з питань волонтерської діяльності

1. Уповноважений Президента України з питань волонтерської діяльності (далі – Уповноважений) здійснює свою діяльність на основі принципів гуманності, неупередженості, об'єктивності, доступності та конфіденційності.

2. Уповноважений керується у своїй діяльності Конституцією України, законами України, міжнародними договорами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, а також цим Положенням.

3. Основними завданнями Уповноваженого є:

1) моніторинг ситуації щодо забезпечення гарантій дотримання прав і законних інтересів волонтерів та внесення в установленому порядку Президентові України пропозицій щодо підтримки волонтерської діяльності, припинення порушень у цій сфері;

2) внесення Президентові України пропозицій щодо підготовки проєктів законів, актів Президента України з питань підтримки волонтерської діяльності, забезпечення гарантій дотримання прав і законних інтересів волонтерів;

3) участь у підготовці проєктів нормативно-правових актів з питань підтримки волонтерської діяльності, забезпечення гарантій дотримання прав і законних інтересів волонтерів;

4) участь у межах компетенції в експертизі законів, які надійшли на підпис главі держави, законопроєктів, які пропонуються для внесення Президентом України на розгляд Верховної Ради України у порядку законодавчої ініціативи, інших законопроєктів, що стосуються питань підтримки провадження волонтерської діяльності, забезпечення гарантій дотримання прав і законних інтересів волонтерів;

5) здійснення заходів, спрямованих на забезпечення, відновлення порушених прав і законних інтересів волонтерів, інформування громадськості про такі заходи та їх результати;

6) підготовка заходів за участю Президента України, у тому числі міжнародного характеру, з питань, що стосуються підтримки волонтерської діяльності;

7) здійснення заходів щодо сприяння налагодженню взаємодії органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з питань підтримки громадських ініціатив щодо провадження волонтерської діяльності, забезпечення гарантій додержання прав і законних інтересів волонтерів.

4. Уповноважений відповідно до покладених на нього завдань має право в установленому порядку:

1) аналізувати стан справ і проблемні питання стосовно провадження волонтерської діяльності, забезпечення гарантій додержання прав і законних інтересів волонтерів та вносити пропозиції щодо шляхів вирішення зазначених питань;

2) запитувати і одержувати від структурних підрозділів Офісу Президента України, консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, утворених Президентом України, Секретаріату Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування необхідні інформацію, документи, матеріали;

3) брати участь у роботі консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, утворених Президентом України, а також у проведенні круглих столів, нарад та інших заходів з питань, що належать до компетенції Уповноваженого;

4) звертатися до органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування стосовно сприяння у вирішенні питань, що належать до компетенції Уповноваженого;

5) уживати відповідних заходів щодо налагодження зв'язків для взаємодії з громадськими об'єднаннями, іншими суб'єктами, що надають волонтерську допомогу, у тому числі міжнародними, з питань підтримки волонтерської діяльності,

забезпечення гарантій додержання прав і законних інтересів волонтерів;

6) інформувати громадськість про результати своєї діяльності;

7) сприяти підтримці громадських ініціатив щодо провадження волонтерської діяльності.

5. Забезпечення діяльності Уповноваженого здійснюється відповідним структурним підрозділом Офісу Президента України.

6. Для надання консультативної допомоги Уповноваженому може створюватися в установленому порядку громадська консультативна рада з питань волонтерської діяльності на правах робочої групи Офісу Президента України.

7. Уповноважений використовує у своїй роботі бланки встановленого зразка.

Навчальне видання

СНІГУР Лариса Анатоліївна

**ВЗАЄМОДІЯ БЕЗПЕКОВИХ
І ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ
ІЗ ВОЛОНТЕРСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
ДЕРЖАВИ**

Навчальний посібник

Редактор *А. А. Лавренко*
Технічне редагування
та комп'ютерна верстка *Т. В. Єжової*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 4,88.
Обл.-вид. арк. 3,81. Тираж прим. Заявка № _____

Реєстр. № _____ від _____ 2025 р.

Видавець і виготовлювач
Національна академія СБ України,
03066, м. Київ, вул. Михайла Максимовича, буд. 22.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6844 від 17.07.2019.

